

Designing Sustainable Nature-Based Recreational Experiences: Bibliometric and Systematic Literature Review

Mojtaba Javdan *

Niloufar Abaspoor

Fatemeh Soltan Taghizadeh

Assistant Professor at the Department of Tourism , Kharazmi University, Tehran, Iran.
Assistant Professor, Department of Business Administration, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran.
M.A. Student in Geography & Tourism Planning, Kharazmi University, Tehran, Iran.

Abstract

The purpose of this study is to expand the conceptual foundation of designing sustainable nature-based recreation experiences in order to bridge the knowledge gap in integrating experience design with sustainability theory to address unsustainable and irresponsible trends. The research design follows a review approach based on a systematic literature review and scientometric analysis. The statistical population consists of 94 articles obtained from the Scopus and Web of Science databases between 2008 and 2025, screened according to the PRISMA procedure. Data analysis was performed using VOSviewer and MAXQDA software.

The scientometric findings indicate that publications began emerging in 2008 and have reached their peak over the past five years. Furthermore, experience design, sustainable tourism, nature-based tourism, and satisfaction have formed the core keywords and thematic clusters. Key findings from the systematic literature review include the introduction of a proposed framework for designing sustainable experiences comprising antecedents (individual and destination drivers), process (value co-creation, interactive learning, environmental commitment, personalized experience, and innovation), and outcomes (meaningful visitor experiences and destination sustainability). The results show that value co-creation facilitates the enhancement of local ecosystem sustainability and supports the realization of meaningful and memorable experiences, while also addressing practical gaps in responsible management and sustainable behavior.

The value and originality of this study lie in the fact that, for the first time, it presents a system-based structural framework for designing sustainable nature-based

* Corresponding Author: mjavdan@khu.ac.ir

How to Cite: Javdan, M., Abaspoor, N., Taghizadeh, F.S(): Designing Sustainable Nature-Based Recreational Experiences: Bibliometric-Systematic Literature Review; Tourism Management Studies.....

recreation experiences, grounded in three key drivers—antecedents, process, and outcomes—together with their associated categories.

keywords: Sustainable Experience Design, Nature-Based Recreation, Bibliometric and Systematic Literature Review

Introduction

Nature-based recreation has increasingly become a cornerstone of the global tourism industry, driven by growing demand for authentic, distinctive, and responsible experiences. This form of tourism addresses visitors' educational, aesthetic, recreational, and restorative needs while fostering deeper, transformative interactions with natural environments. However, rapid expansion has exposed destinations to sustainability challenges such as overuse, overcrowding, high carbon emissions, and irresponsible stakeholder behavior. These challenges highlight the importance of a sustainable experience design (SED) approach, aligning visitor experiences with ecological, social, and economic conservation to enhance both destination resilience and long-term visitor satisfaction.

SED is conceptually grounded in the experience economy, which prioritizes experience itself as the core of value creation rather than tangible products or services. Despite growing attention, literature reveals gaps: weak theoretical integration of sustainability and experience design, overrepresentation of developed regions (especially Scandinavia), focus on a narrow set of recreational activities, and the absence of operational, interdisciplinary frameworks.

This study aims to address these gaps by establishing a conceptual foundation for SED in nature-based recreation using a systematic literature review combined with bibliometric analysis. The research investigates publication trends, key scholars and journals, keyword co-occurrences, thematic clusters, and emerging frontiers, culminating in a synthesized framework to guide both theoretical inquiry and practical implementation of SED in high-demand natural destinations.

Research Methodology

A systematic review and bibliometric analysis were employed to map and interpret research trends. The review synthesized empirical evidence, while bibliometric analysis identified structural patterns in the literature. Data were retrieved from Scopus and Web of Science for the period 2008–2025, using keywords such as “sustainable experience design,” “visitor experience,” and “nature-based tourism.”

From an initial 6,143 articles, the PRISMA protocol ensured a transparent and rigorous selection, resulting in 94 articles for in-depth analysis. VOSviewer was used to visualize keyword co-occurrence and citation networks, and MAXQDA facilitated qualitative coding and content analysis. This mixed-method approach enabled the integration of quantitative mapping with qualitative interpretation, providing a multidimensional understanding of SED research evolution.

Research Findings

Bibliometric results show steady growth in publications, with a surge from 2020, reflecting intensified academic and managerial interest in sustainability and experience design. Leading scholars include Ballantyne and Tussyadiah, and the Journal of Sustainable Tourism emerges as the most influential outlet. Geographically, the United States and Australia dominate, with increasing attention in Asia and Europe.

Keyword co-occurrence analysis identified four thematic clusters: sustainable tourism, nature-based recreation, visitor satisfaction and behavior, and experience design and co-creation. Frequent keywords such as *satisfaction*, *participation*, *management*, *memorable experience*, and *pro-environmental behavior* illustrate the evolving integration of experiential quality and sustainability outcomes.

Methodologically, quantitative studies account for 47% of publications, qualitative for 37%, and mixed-method for 16%. Most research addresses visitor experience and sustainability outcomes but rarely presents a systemic model linking antecedents, processes, and outcomes.

Conceptually, SED in nature-based recreation is a participatory value co-creation process, aligning natural experiences with visitors' motivations, environmental values, and learning objectives. Its aim is to generate meaningful, restorative experiences while promoting ecosystem protection across environmental, social, and economic dimensions. Five theoretical perspectives underpin SED:

1. Experience-based, addressing sensory, emotional, and cognitive engagement;
2. Participatory, emphasizing collaboration among stakeholders;
3. Integrative, linking natural and social systems;
4. Empathetic & Nature-oriented, highlighting emotional resonance and place attachment, emphasizing ecological appreciation
5. Sustainability-driven, prioritizing long-term balance between human, natural, and economic systems.

The proposed systemic model organizes SED into three interrelated dimensions: antecedents, processes, and outcomes.

- *Antecedents* include individual drivers (intrinsic motivation, environmental values, nature connectedness) and destination-level enablers (infrastructure, governance, environmental education).
- *Processes* involve participatory co-creation, interactive learning, experience personalization, environmental commitment, and innovation through digital and smart technologies.
- *Outcomes* comprise meaningful experiences, pro-environmental behaviors, and improved sustainability across ecological, socio-cultural, and economic domains.

Three propositions guide the model: antecedents influence the design process; antecedents directly affect outcomes; and the process mediates the link between antecedents and outcomes, converting motivations and resources into tangible sustainability results.

Conclusion

Findings confirm that SED functions as a dynamic system interlinking psychological, managerial, and ecological dimensions. Both individual and destination factors shape the design process, producing meaningful experiences and encouraging sustainable behaviors. Integrating antecedents, processes, and outcomes, the proposed framework provides a holistic and actionable structure for advancing theory and practice in sustainable tourism.

For managers, the framework enables: enhancing visitor engagement through co-creation; leveraging smart technologies for adaptive experiences; strengthening environmental awareness; managing carrying capacity; and promoting innovation and cross-sector collaboration.

Theoretically, the model advances the experience economy by embedding sustainability into the designed experience, integrating co-creation, transformative learning, and sustainability innovation into a unified conceptual structure.

This study contributes a comprehensive, evidence-based framework for SED, highlighting the field's maturity and remaining gaps, particularly in developing regions and diverse ecological contexts. Future research should: empirically validate the model through longitudinal and cross-cultural studies; examine long-term behavioral and resilience impacts; explore digital innovation and AI in participatory design; and investigate policy integration of SED in destination management.

Ultimately, aligning sustainability and experience design enriches visitor engagement while safeguarding ecological and socio-cultural integrity. Through this integration, nature-based tourism can serve as both an economic driver and a catalyst for environmental and human well-being.

Conflict of Interest

This article is derived from a master's thesis in Geography and Tourism Planning at Kharazmi University. The authors' contributions align with their roles as supervisors, advisors, and student, and therefore, no conflict of interest exists.

طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت: مرور نظام مند ادبیات و علم سنجی

* مجتبی جاودان

استادیار گروه گردشگری، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

نیلوفر عباس پور

استادیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

فاطمه سلطان تقی زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، گروه گردشگری، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش، بسط شالوده مفهومی طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت است تا شکاف دانش برای تلفیق طراحی تجربه و نظریه پایداری، برای مقابله با روندهای ناپایدار و غیر مسئولانه را پوشش دهد. طرح پژوهش مروری و بر مبنای روش مرور نظام مند ادبیات و علم سنجی انجام شد. جامعه آماری شامل ۹۴ مقاله است که از دو پایگاه علمی اسکوپس و وب آو ساینس، طی سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۵، بر اساس غربالگری طبق رویه پرایسما، حاصل شد. تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزارهای وی.او.اس و یوثر و مکس کیو.دی.ای، تحقق یافت. یافته ها در بخش علم سنجی، گویای آنست که انتشار مقالات از ۲۰۰۸ آغاز و طی پنج سال اخیر به اوج رسیده است. همچنین، طراحی تجربه، گردشگری پایدار، گردشگری مبتنی بر طبیعت و رضایت، واژگان و خوشه های کلیدی را شکل داده اند. یافته های مهم در بخش مرور نظام مند ادبیات، ارائه چارچوب پیشنهادی طراحی تجارب پایدار شامل پیشایندها (محرک های فردی و مقصد)، فرآیند (هم آفرینی ارزش، یادگیری تعاملی، تعهد محیطی، تجربه شخصی سازی شده و نوآوری) و نتایج (تجارب معنادار بازدیدکننده و پایداری مقصد) است؛ نتایج حاصل از پژوهش، هم آفرینی ارزش برای تقویت پایداری اکوسیستم محلی و نیل به تجارب معنادار و بیاد ماندنی را تسهیل می کند و شکاف کاربردی در مدیریت مسئولانه و رفتار پایدار را نیز پوشش می دهد. ارزش و اصالت پژوهش آنست که برای نخستین بار، طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت را بر مبنای ساختاری سیستمی و بر اساس سه پیشران (پیشایند، فرایند و نتایج) و مقولات مرتبط، ارائه می دهد.

کلیدواژه ها: طراحی تجارب پایدار، تفرج مبتنی بر طبیعت، پژوهش مروری نظام مند و علم سنجی.

مقدمه

صنعت گردشگری در اشکال گوناگون و بویژه در زمینه تفرج مبتنی بر طبیعت، با رشدی فزاینده مواجه است (Torsney et al., 2025)؛ تمایل روز افزون برای کسب تجارب اصیل و مسئولانه در گسترش و محبوبیت این نوع از گردشگری، نقشی اثر بخش دارد (Kumar et al., 2023). تفرج مبتنی بر طبیعت اگر چه در ابتدا، به عنوان جایگزینی «سبزتر» برای گردشگری انبوه مطرح شد (Donici & Dumitras, 2024)، اما امروزه، به دلیل رفتارهای غیر مسئولانه ذی نفعان محلی و گردشگران به ویژه در مقصدهای پرتقاضا (Zhang et al., 2024)، با چالش‌هایی نظیر ازدحام بازدیدکنندگان، فشار بر منابع طبیعی و فروسای زنجیره ارزش اکوسیستم محلی، مواجه است (Li et al., 2024).

در واکنش به روندها و شرایط ناپایدار، "طراحی تجارب پایدار"¹ بر مبنای رهیافتی کل نگر (محیط زیستی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی) و تحول آفرین، درصدد خلق ارزشهای مشترک، تعامل مشارکتی و رفتار مسئولانه میان ذی نفعان و گردشگران، برای نیل به ارزشهای پایدار و تجارب معنادار است (Mandić & McCool, 2023; Della Lucia & Lazic., 2024). مرور ادبیات موجود نشان می دهد که طراحی تجارب پایدار در سه زمینه اصلی مورد توجه واقع شده است: اول، هم آفرینی ارزش و مشارکت ذی نفعان؛ از این دیدگاه که مشارکت فعال ذی نفعان محلی و گردشگران در فرایند طراحی تجربه، موجب تقویت حس دلبستگی مکان، رفتارها و عملکردهای پایدار می شود (Cavalcante et al., 2025). دوم، تجربه شخصی سازی شده² و فناوری های هوشمند: براین مبنای که فناوری های هوشمند امکان تنظیم فعالیت ها بر اساس ترجیحات گردشگران و اهداف پایداری را فراهم می آورند (Guerra & Gonçalves, 2024; Baghdadi & David, 2025). سوم، تأثیر گذاری عاطفی و تحول نگرشی: تعامل اثر بخش و عاطفی با طبیعت، زمینه ساز بازاندیشی و تحول در نگرشها، ارزشها و رفتار شده و در نهایت نیز تجارب معنادار و خاطره انگیز را شکل می دهد (Uslu & Tosun, 2024).

شواهد گویای آنست که تلفیق سه زمینه مذکور در فرایند طراحی تجارب پایدار ضروری بوده، می تواند افزون بر ارتقای کیفیت تجربه، یادگیری تعاملی در میان بازدیدکنندگان را تقویت نماید (Zhang et al., 2024) و در عین حال، ظرفیت های محیط زیستی و تاب آوری اکوسیستم ها را نیز بهبود بخشد (Silva et al., 2023). افزون بر این، به توانمندسازی جوامع میزبان، توزیع عادلانه

1. sustainable experience design

2. personalized experience

Chen & Wu, 2024; Onofri) منابع اقتصادی و ارتقای سرمایه اجتماعی نیز یاری می‌رساند (Parra-Sanchez & Narain, 2025). همچنین، طراحی تجارب پایدار می‌تواند با بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال و هوشمند، خدمات شخصی‌سازی‌شده و نوآورانه را بسط دهد (Avecillas, 2024). به سلامت روانی بازدیدکنندگان یاری رساند (Torres et al., 2025) و از طریق پایش مستمر ظرفیت مقصد، فشار بر محیط زیست را نیز کاهش دهد (Xu, 2023). افزون بر این، طراحی تجارب پایدار به عنوان پلی میان آگاهی و عمل، از طریق مشاهده و یادگیری از تجارب زیسته در طبیعت و تعامل با فرهنگ محلی، موجب تغییر بینش و رفتار به سوی ارزش‌های پایدار می‌شود (Nijssen & Jansen, 2025). همچنین، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که چنین تجاربی، با ایجاد خاطرات بیادماندنی و تقویت وفاداری نسبت به برند مقصد، می‌تواند پویایی و رقابت‌پذیری پایدار را نیز افزایش دهد (Mengkabayr et al., 2022).

با وجود پیشرفت‌های نظری، شکاف دانش در عرصه طراحی تجارب پایدار، وجود دارد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که پیوند میان طراحی تجربه و ارزش‌های پایدار به صورت کامل تبیین نشده و نیاز به چارچوب مفهومی منسجم در این زمینه وجود دارد (Fossgård & Fredman, 2021; Scuttari et al., 2019). ضمن اینکه دامنه کاربرد عملی طراحی تجارب پایدار در گردشگری مبتنی بر طبیعت طی ۱۵ سال گذشته همچنان محدود مانده است (Mandić & MacCool, 2022). "Tussyadiah, 2014" فقدان مدلی جامع برای ادغام اصول طراحی انسان محور با فرآیندهای پایدار را مانع توسعه این رهیافت بشمار آورده است. همچنین، اغلب مطالعات معطوف به تجارب پایدار، در کشورهایی توسعه یافته انجام شده است (Godovykh & Tasci, 2020)؛ افزون بر این، بسیاری از مطالعات بر اشکال خاصی از تفرج مبتنی بر طبیعت مانند دوچرخه‌سواری در کوهستان یا فعالیت‌های آبی محدود بوده است (Breiby et al., 2020).

"Jernsand et al., 2015"، نوآوری در طرح‌های پژوهش، برای برجسته نمودن وجوه تجارب پایدار، فراتر از مطالعات محدود مشارکتی را ضروری دانسته‌اند، ضمن اینکه "Mandić & MacCool, 2023"، ضرورت مطالعات میان رشته‌ای و انجام مطالعات مروری مفهومی برای انسجام بخشی به بنیان نظری طراحی تجارب پایدار در تفرج مبتنی بر طبیعت را یادآور شده‌اند.

شکاف‌های دانش یاد شده، پیامدهای مهم مدیریتی نظیر ضعف در بنیان طراحی محصول پایدار، دشواری تصمیم‌گیری در تخصیص منابع و ناتوانی در ایجاد رفتار مسئولانه و طراحی تجارب معنادار برای گردشگران را نیز به همراه دارد (Đurić et al., 2025)؛ لذا، بر پایه شواهد و پوشش

بخشی از شکاف دانش موجود، مطالعه حاضر، رویکردی تلفیقی مبتنی بر مرور نظام‌مند ادبیات و تحلیل علم‌سنجی را در دستور کار قرار داده است؛ مرور نظام‌مند ادبیات با گردآوری و ترکیب شواهد علمی، چارچوبی منسجم برای فهم رهیافت طراحی تجارب پایدار را فراهم نموده و هم‌زمان کاستی پژوهش‌های گذشته را نیز آشکار می‌سازد (Piras, 2024). از سوی دیگر، تحلیل علم‌سنجی با کمی‌سازی داده‌های علمی و شناسایی الگوهای استنادی، هم‌رخدادی واژگان و روندهای نوظهور، تصویری جامع از پویایی دانش در این حوزه را ترسیم می‌نماید (Khanra et al., 2021). ترکیب این دو روش، فرصت منحصربه‌فردی برای ارائه چارچوبی نظام‌مند و آینده‌نگر در زمینه طراحی تجارب پایدار را فراهم می‌نماید (Ercan et al., 2025)؛ براین اساس، نوآوری و ارزش آفرینی پژوهش از آن جهت است که نه تنها فهم علمی از طراحی تجارب پایدار را تعمیق می‌بخشد، بلکه در عمل می‌تواند راهنمای ذی‌نفعان مقصد‌های تفرج مبتنی بر طبیعت و پژوهشگران در آینده نیز، باشد. پژوهش پیش‌رو، در تناسب با شکاف دانش شناسایی شده، پاسخ به چهار پرسش کلیدی زیر را هدف قرار داده است:

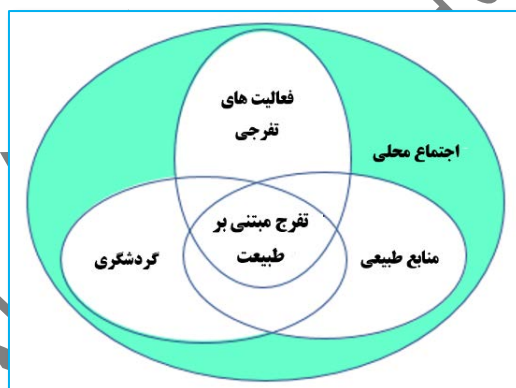
- روند تولید دانش و انتشار مقالات در زمینه طراحی تجارب پایدار چگونه است؟
 - نویسندگان، مقالات و مجلات پیشرو در این حوزه کدام‌اند؟
 - ابعاد نظری و مفهومی رهیافت طراحی تجارب پایدار چیست؟
 - روندها و موضوعات نوظهور و مسیرهای آتی پژوهش در این حوزه کدام‌اند؟
- مرور ادبیات نظری، روش‌شناسی، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری، ارکان بعدی پژوهش برای تسهیل در دسترسی به هدف و پاسخ به سوالات مذکور، خواهند بود.

پیشینه پژوهش

جذابیت و تقاضای فزاینده برای سفر به مقصد‌های طبیعی، بهینه‌کاوی جهت عرضه تجارب منحصر بفرد با هدف ارتقای رقابت‌پذیری پایدار را اجتناب‌ناپذیر نموده است (Saldianovitta et al., 2024). تفرج مبتنی بر طبیعت به عنوان یکی از اشکال جایگزین گردشگری از دهه ۸۰ میلادی و بویژه از هنگام طرح پارادایم توسعه پایدار در کانون توجه و رشد و توسعه واقع شده است (Worku, 2024). در جایگاه تعریف، به سفرهایی اطلاق می‌شود که بر اساس علاقه و انگیزه بازدیدکننده در زمینه‌های آموزش و یادگیری، کسب تجارب زیسته طبیعی و فرهنگی، تفریح و ماجراجویی انجام می‌شود (Sthapit et al, 2022). زیبایی مناظر طبیعی، شناخت تاریخ مقصد‌های طبیعی، مشاهده انواع گونه‌های اکوسیستم طبیعی (گیاهی و جانوری) بازدید از پدیده‌های ژئوتوریسمی،

انواع فعالیت های هواگردی، کوهنوردی و پیاده روی در عرصه های طبیعی گوناگون از جمله مهمترین منابع و فعالیت های تفرج مبتنی بر طبیعت بشمار می آید (Silva et al., 2023). تفرج مبتنی بر طبیعت (شکل شماره ۱)، هم پیوندی میان عناصر گردشگری، منابع طبیعی، فعالیت های تفرجی و اجتماع محلی است (Calvén et al., 2025) و بر مبنای ادبیات، اهداف و کارکردهای گوناگونی چون مراقبت از یکپارچگی اکوسیستم، بهره بردای پایدار از منابع طبیعی، توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی، مراقبت از ارزشهای فرهنگی، آموزش، تفسیر و یادگیری و در نهایت رفتار مسئولانه را در کانون توجه قرار داده است (Han et al., 2023; Ghasemi et al., 2024; Onofri & Narain, 2025). علاوه بر این، رسالت مهم دیگر تفرج مبتنی بر طبیعت، فراهم سازی فرصت ها و تجارب منحصر به فرد برای بازدید کنندگان است تا با طبیعت در ارتباط باشند، در فعالیت های گوناگون تفرجی مشارکت نموده، در نهایت نیز در قبال حفظ میراث طبیعی و فرهنگی، مسئولانه رفتار نمایند (Zhang et al., 2024).

شکل شماره ۱: چارچوب مفهومی تفرج مبتنی بر طبیعت (Calvén et al., 2025)

از دیدگاه "Binkhorst & Dekker, 2009"، صنعت گردشگری از پیشگامان و بزرگترین منابع رو به رشد برای طراحی و عرضه تجربه بشمار می آید و حتی "Zatori et al., 2018" تجربه را سنگ زیربنای توسعه گردشگری قلمداد نموده اند؛ زیرا گردشگران تجارب خاطره انگیز و روایت های منحصر به فرد و مختص به خود در فرایند بازدید از مقصد را می سازند و از سوی دیگر نقشی شگرف در ارتقای عملکرد «اقتصاد تجربه»^۱ مقصد را بر عهده دارند (Deng et al., 2024). در نتیجه، این خط فکری بواسطه رقابت فزاینده میان خدمات وابسته به صنعت برای استمرار فعالیت، دسترسی به منافع و توسعه بازار، همواره نیازمند توجه برای توسعه و تکامل بوده است (Tao et al., 2022).

بر مبنای رویکرد مرسوم، تجربه بازدید کننده ترکیب پیچیده ای از مولفه های ذهنی و عینی است که احساسات و نگرش گردشگران نسبت به بازدیدشان را شکل می دهد (Câmara et al, 2023)؛ برخی از عوامل به نیازها، خواسته ها و انگیزه های گردشگر بستگی دارد، در حالی که عوامل دیگر به جنبه های مرتبط با مقصد مانند کیفیت محیط، محل اقامت، جاذبه ها و تعامل با اجتماع محلی وابسته است (Bernaki & Marso, 2023). در قلمرو تفرج مبتنی بر طبیعت، تجربه بازدید کننده افکار، عواطف، احساسات، دانش و مهارت های شخصی است که از مشارکت در فعالیت مرتبط با تفرج شکل می گیرد؛ مطالعات متعدد نشان می دهد که تجربه تفرج، اغلب شامل چهار مولفه آموزش، زیبایی شناسی، سرگرمی و گریز است (Uesugi, 2023).

آینده صنعت گردشگری و تفرج مبتنی بر طبیعت، به ظرفیت پایدار آن برای پاسخگویی به تقاضای فزاینده بازدیدکنندگان بدون تحمیل فشار و فروسایي اکوسیستم محلی بستگی دارد (Kumar, 2024)؛ شواهد گویای آنست که بدلیل رشد سریع تقاضا، خطر انتشار رد پای کربن و روند های ناپایدار همراه با رفتار غیر مسئولانه بازدیدکنندگان بویژه در گستره مناطق طبیعی پر تقاضا، جدی به نظر می رسد (Mallikage et al, 2021)؛ بنابراین، ضرورت "طراحی تجارب پایدار" به گونه ای که به طور همزمان "تجربه تحول آفرین و معنادار" بازدید کننده را تسهیل نموده، از سوی دیگر مروج و تامین کننده ارزش ها و منافع پایدار برای ذی نفعان محلی نیز باشد، الزام آور تلقی می شود (koens et al., 2021).

"طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت"، مفهومی میان رشته ای است که طراحی تجربه، مدیریت مقصد و اصول توسعه پایدار را با هم پیوند می دهد تا تجارب معنادار بازدیدکنندگان و در عین حال حفاظت از ارزش های محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی ذی نفعان مقصد نیز، بر آورده شود (Mandić, 2023). این مفهوم، ریشه در تکامل ادبیات گردشگری دارد و نقطه عطف آن معطوف به طرح رهیافت اقتصاد تجربه توسط "Pine & Gilmore, 1999" است که تجربه را به عنوان هسته اصلی محصولات گردشگری معرفی و پیشنهاد دادند که طراحی تجربه باید بر اساس تعامل شخصی، عاطفی و معنادار با گردشگران باشد (Poltronieri & Dechechi, 2022). در زمینه تفرج مبتنی بر طبیعت، این مفهوم از دهه ۲۰۱۰ میلادی شتاب گرفت، زمانی که چالش های جهانی مانند تغییرات اقلیمی و فشار بر اکوسیستم ها، نیاز به ادغام پایداری در طراحی تجربه را برجسته کرد (Volgger et al., 2021).

"Tussyadiah, 2014" چارچوب نظری برای طراحی تجربه در گردشگری را پیشنهاد داد و بر انسان محوری^۱ و فرآیند تکرار شونده^۲ تأکید کرد؛^۳ "Fossgard & Fredman, 2019"،

1. meaningful & transformative experience
2. human-centeredness
3. iterative process

مفهوم چشم انداز تجربه در گردشگری مبتنی بر طبیعت را توسعه دادند و بر روابط بین منابع طبیعی و محصولات گردشگری تأکید کردند. "Breiby et al., 2020" پایداری را به عنوان ابزاری برای ارتقای ارزش ادراک شده تجربه، معرفی نمودند. "Scuttari et al., 2021" پایداری را به عنوان یک پارادوکس بشمار آوردند که نیاز به نوآوری خلاقانه در چارچوب رهیافت طراحی مقصد^۱ دارد. "Chirico et al., 2022"، طراحی تجربه تحول آفرین با هدف دگرگونی در نگرش، ارزش و رفتار ذی نفعان و بویژه گردشگران برای خودکاو و نیل به تجارب معنادار را در دستور کار قرار دادند. در نهایت، "Mandić & McCool, 2023" طراحی تجربه پایدار بازدید کننده در گردشگری مبتنی بر طبیعت را از منظر یک الزام نظری - عملی قابل تأمل و پیگیری دانسته و پایداری را در کانون تجارب بازدید کننده قرار دادند.

در جایگاه تعریف مفهوم، طراحی تجربه، فرآیندی انسان محور و تکرارشونده از ارزش های پایدار برای کلیه ذی نفعان است که نیل به تجارب معنادار و خاطره انگیز را نیز تسهیل می کند (Tussyadiah, 2014). در بستر تفرج مبتنی بر طبیعت، طراحی تجربه پایدار به عنوان فرآیندی هم آفرین تعریف می شود که تجارب پایدار و معنادار گردشگران را با تمرکز بر حفظ و احیاء اکوسیستم محلی در وجوه محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی، پی ریزی می نماید (Gupta et al., 2024). نقش این مفهوم در مدیریت مقصد، ادغام ذی نفعان محلی در فرآیند طراحی است تا تعارض بین توسعه اقتصادی و حفاظت را حل کند (Wakil et al., 2021). افزون بر این، طراحی تجربه، نقش کلیدی در تبدیل تفرج مبتنی بر طبیعت از یک فعالیت مصرفی به یک ابزار حفاظتی ایفا می کند، جایی که طراحی تجارب پایدار، می تواند آگاهی محیط زیستی را افزایش دهد (Seočanac, 2022)؛ ضمن اینکه، تجربه را به عنوان یک سیستم پویا در نظر می گیرد که شامل تعامل انسانی، طبیعی و فرهنگی است (Arif et al., 2022).

از منظر کاربردی، کارکردهای کلیدی طراحی تجارب پایدار، شامل رفتار مسئولانه و طرف دار محیط زیست بازدید کنندگان، تقویت ظرفیت نگهداشت مقصد در برابر فشار ناشی از ازدحام و ارتقای مشارکت ذی نفعان محلی در فرایند هم آفرینی ارزش است (Maziliauske, 2024). همچنین بر پایه اصول انسان محور، گردشگران یا بازدید کنندگان را در فرآیند طراحی پایدار مشارکت می دهد (Wu & Yao, 2025). علاوه بر این، طراحی تجربه پایدار می تواند به عنوان ابزاری برای تقویت داستان سرایی، آموزش و یادگیری محیط زیستی و تقویت مسئولیت پذیری عمل کند (Moscardo et al., 2023).

مطالعات نشان داده اند که تعاملات هدایت شده در بستر طبیعت می تواند منجر به افزایش آگاهی و رفتارهای طرف دار محیط زیست در درازمدت شود (Soga & Gaston, 2024). علاوه بر

این، همزمان با حفظ اکوسیستم‌ها، ارزش اقتصادی برای جوامع محلی نیز ایجاد می‌نماید (Gupta et al., 2023). تسهیل در دستیابی به تجارب معنادار و خاطره انگیز و به تبع آن افزایش سطح رضایتمندی، دلبستگی مکان و وفاداری از جمله کارکردهای مهم آن تلقی می‌شود (Godovykh & Tasci, 2020).

سه دیدگاه غالب در طراحی تجربه در ادبیات مورد اشاره واقع شده است: اول، دیدگاه طراحی مبتنی بر هم آفرینی ارزش: توصیه می‌کند که ذی نفعان محلی، کسب و کارها و بازدیدکنندگان در فرایند طراحی مشارکت فعال داشته باشند تا تجارب باثبات و پذیرفتنی شکل گیرد (Astrid & Yuliya, 2024)؛ دوم، دیدگاه اکوسیستم محور: بر مفاهیمی مانند ظرفیت نگهداشت، حساسیت محیط زیستی و فاصله گذاری محیط زیستی و فضایی تأکید می‌کند و می‌کوشد چارچوب‌های طراحی را با محدودیت‌های محیط زیستی مقصد تنظیم نماید (de Angelis et al., 2025)؛ سوم، دیدگاه دگرگونی رفتار: از نظریه‌های یادگیری و گردشگری تحول آفرین بهره می‌برد تا طراحی فعالیت‌ها، تفسیر محیطی و نشانه گذاری را به گونه‌ای تنظیم کند که رفتارهای پایدار بازدیدکننده تقویت شوند (Johansen et al., 2025).

بطور کلی، طراحی تجارب پایدار، بر مبنای سیستمی یکپارچه از سرمایه های طبیعی و فرهنگی همراه با هم آفرینی ارزش مشارکتی توسط کلیه ذی نفعان محلی و از جمله گردشگران برای کارکردی سه گانه ترجمان نظری و عملی یافته است: اول، هم آفرینی ارزش و طراحی مشارکتی با ذی نفعان محلی و از جمله بازدیدکنندگان (Moscardo & Hughe, 2023)، دوم، تفسیر هدفمند و آموزش بازدیدکننده برای تغییر نگرش، ارزش و رفتار (Juma & Khademi-Vidra, 2022) و سوم، مدیریت ظرفیت نگهداشت و نظارت بر پیامدها که بر اینداینها، به تجربه‌ای معنادار و پایدار منتج می‌شود (Qiu et al., 2021).

بدین اعتبار، پیاده سازی طراحی تجربه پایدار نیازمند تطبیق سازو کاری است که در چارچوب آن پیشایندها، فرایندها و نتایج تجربه پایدار از منظر ذی نفعان مقصد و بازدیدکنندگان به شکلی همزمان و توانمند هدف گذاری شود، تحول آفرینی برای خلق ارزشهای مشترک، تضمین کننده آنست که به جای تقابل میان تجربه و حفاظت، هم افزایی میان آنها ایجاد و گسترش یابد (Godovykh, 2024; Guerra & Gonçalves, 2024).

روش شناسی

هدف کانونی پژوهش نیل به شالوده مفهومی قابل اتکاء از طراحی تجارب پایدار از یک سو و روند تولید دانش و عرصه های نوظهور، در آینده است؛ لذا، طرح پژوهش مروری و روش تلفیقی مرور نظام مند ادبیات و تحلیل علم سنجی مبنا واقع شده است؛ "مرور نظام مند ادبیات" به عنوان یک

روش معتبر، برای گردآوری و خلاصه سازی پژوهشها در یک زمینه موضوعی مشخص (شکاری، ۱۴۰۲) و یا سازماندهی شالوده مفاهیم نوظهور شناخته شده است (Madeira et al, 2023). بازبینی های نظام مند، از فرآیندی قابل تکرار، علمی و شفاف پیروی می کنند که با جستجوی جامع در متون علمی، سوگیری را کاهش می دهد و مسیر روشن تصمیم گیری ها، روش ها و نتایج را فراهم می نماید (Matos et al, 2021).

علم سنجی، مطالعه کمی پژوهش های منتشر شده یا واحدهای کتابشناختی برای ارزیابی و رتبه بندی اطلاعات علمی در زمینه های گوناگون است (اسدیان اردکانی، ۱۴۰۴)؛ تحلیل علم سنجی می تواند به درک بهتر روند تولید دانش و توسعه علمی، شناسایی مفاهیم نوظهور و هدایت پژوهش های آینده کمک کند (Ivasciuc et al., 2024). در علم سنجی دو گونه از تحلیل عملکرد (شناسایی سهم هریک از عناصر پژوهش نظیر نویسندگان، مجلات، دانشگاهها و کشورها) و ترسیم نقشه علم (شناسایی روابط میان اجزا و شبکه رخدادهای مفاهیم و همکاری ها) در دستور کار واقع می شود (شکاری، ۱۴۰۱).

برای انجام مطالعه، در ابتدا راهبرد جستجو تعریف شد که شامل عناصر کلیدی پایگاههای علمی مرجع (وب آو ساینس و اسکوپس) برای کاوش مقالات، کلیدواژگان جستجو، معیارهای ورود و معیارهای خروج برای غربال مقالات در تناسب با موضوع مورد مطالعه و رویه مرسوم در مطالعات مروری است (جدول شماره ۱). جستجو در تاریخ ۲۱ دیماه ۱۴۰۳ انجام شد؛ جستجوی اولیه بدون محدودیت زمانی شامل ۶۱۴۳ مقاله از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۵ از دو پایگاه علمی مذکور، بوده است؛ در فرایند غربال و بر اساس معیارهای ورود و خروج تعداد ۴۹۵۳ مقاله علمی (مقالات کامل) و مروری، پذیرش و ۱۱۹۰ رکورد، از مقالات کنفرانسی، یادداشت های پژوهشی، یادداشت های سردبیری، معرفی و نقد فصل های کتاب و مطالعات منتشر نشده، طبق معیارهای خروج، از بررسی خارج شدند. در نهایت و در گام پایانی فرایند غربالگری، تعداد ۹۴ مقاله که شرایط لازم برای گنجاندن در مرور نظام مند و تحلیل علم سنجی را داشتند، شناسایی شدند. انتخاب این تعداد از مقالات اجازه داد تا مروری دقیق و جامع برای واکاوی متون و تحلیل علم سنجی از موضوع پژوهش، انجام شود.

جدول شماره ۱: راهبرد جستجو در فرایند مطالعه مروری (نظام مند و علم سنجی)

معیار شمول	زمینه جستجو	توضیح
هدف جستجو	بسط شالوده مفهومی و آشکارسازی روند تولید دانش در زمینه طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت	
معیار ورود	پایگاه های داده	Scopus و Web of Science

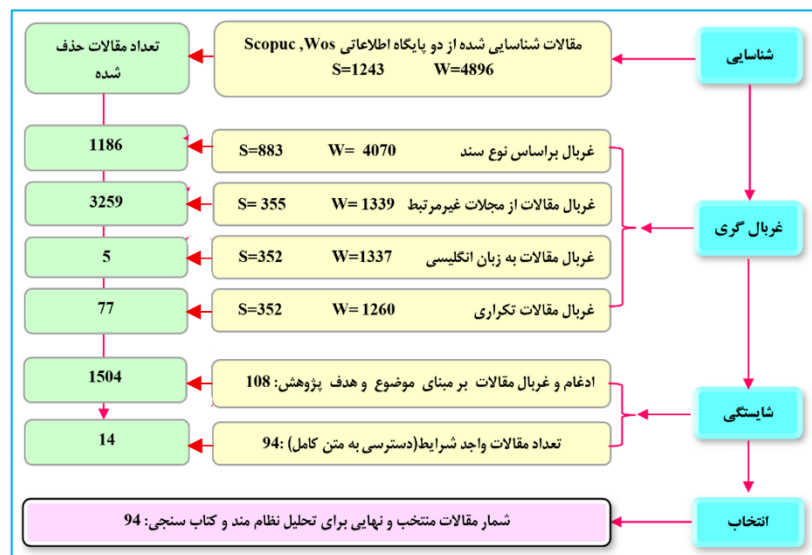
معیار شمول	زمینه جستجو	توضیح
	واژگان کلیدی و زمینه موضوعی جستجو	visitor sustainable experience design AND design thinking OR destination design AND nature based tourism experience OR visitor sustainable experience AND Tourism experience design
	سال	بدون محدودیت زمانی
	نوع سند	مقالات مروری، مقالات علمی کامل
	منبع سند: زمینه ها و مجلات موضوعی مرتبط	گردشگری و میهمان نوازی، گردشگری مبتنی بر طبیعت و اکوتوریسم، تفرج و اوقات فراغت و گردشگری پایدار
	زبان	انگلیسی
	نوع دسترسی	مقالات دارای دسترسی آزاد
معیار خروج		- سایر مجلات گردشگری، به استثناء گردشگری و میهمان نوازی، گردشگری مبتنی بر طبیعت، تفرج، اوقات فراغت و گردشگری رویداد و اکوتوریسم - مقالات نمایه شده در سایر پایگاهها و موتورهای علمی جستجو به استثناء اسکوپوس و وب آو ساینس - مقالات همایشی، کتاب، فصول کتاب و نقد کتاب - مقالات تکراری - عدم ارتباط موضوعی با مفهوم و هدف طراحی تجارب پایدار در تفرج مبتنی بر طبیعت - عدم دسترسی به متن کامل مقاله
ابزارهای تحلیل		پروتکل پرایسما برای غربال مقالات، تحلیل محتوی برای واکاوی متون در قالب نرم افزار مکس کیو دی ای، تحلیل و ترسیم نقشه تولید دانش در بستر نرم افزار وی. او. اس. ویوئر.
مستندسازی فرایند		ثبت کامل مراحل جستجو، فیلتر، حذف و انتخاب در نمودار PRISMA 2020 برای تضمین شفافیت و اعتبار.
جامعه آماری مقالات پس از غربال		۹۴

واژه «نظام مند» به پروتکل پژوهش برای تضمین شفافیت، اعتبار، اطمینان و کیفیت اشاره دارد که در چارچوب مراحل سازمان یافته شامل تعریف هدف مطالعه، تعیین سوالات ویژه پژوهش، تعیین راهبرد و معیارهای ورود و خروج برای غربالگری، ارزیابی کیفیت مطالعات و روش استخراج و ترکیب داده ها است (Li et al, 2023). پرایسما^۱ از جمله معتبرترین پروتکل های مروری است که برای پایش و غربال گری مقالات و مستندات علمی مبنا واقع می شود و غالباً مبتنی بر یک نمودار چهار مرحله ای، به نمایش گذاشته می شود (Piras, 2024) در پژوهش حاضر نیز، از پروتکل

1. PRISMA-ScR

پرایسما برای غربال گری مقالات طبق نمودار شماره (۱)، استفاده شده است. برای تحلیل کتابسنجی، نرم افزار وی. او. اس. ویوئر^۱ (نسخه ۱,۶,۲۰) مبنا واقع شد.

نمودار شماره (۱) : فرایند غربال مقالات بر مبنای پروتکل پرایسما (با استفاده از: Li et al., 2023)

در مرحله کدگذاری، گزاره های کلامی از مقالات منتخب در محیط نرم افزار مکس کیو.دی.ای^۲ (ورژن ۲۴,۶)، وارد شدند و با استفاده از روش تحلیل محتوای متون، مفاهیم کلیدی و کدهای اولیه استخراج شدند. سپس با بهره گیری از ابزارهایی مانند نمایشگر ماتریس کدها و نمایشگر روابط میان کدها، فراوانی، هم پوشانی ها و در نهایت چارچوب مفهومی طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت در قالب نظامی سه سطحی از کدهای باز، مقولات فرعی و مقولات اصلی تعیین شدند.

یافته ها

یافته های پژوهش بر مبنای رویکرد مروری تلفیقی در ابتدا بر مبنای معیارهای تحلیل علم سنجی در زمینه روند زمانی انتشار مقالات، نویسندگان و مجلات برتر، هم رخدادی واژگان و در نهایت روند زمانی هم رخدادی واژگان ارایه می شود و سپس خروجی های تحلیل محتوای متون در زمینه اجزای نظری طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت، تشریح می شود.

▪ روند زمانی انتشار مقالات

بررسی روند سالانه انتشار مقالات در زمینه طراحی تجربه پایدار طی سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۵، در

1 . VOSviewer

2 . MAXQDA

نمودار شماره (۲) بازتاب یافته است؛ نقطه عطف مطالعات مربوط به سال ۲۰۰۸ است که با ارائه چارچوب بازطراحی مقصد های مبتنی بر طبیعت، ترویج گردشگری مسئولانه (Franch et al, 2008)، طراحی خدمات و محصولات گردشگری مبتنی بر طبیعت (Hammer & Siegrist, 2008) و مدیریت پایدار در جهت تأمین دو هدف حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و ارائه تجارب بهینه (Huang et al, 2008)، آغاز شده است. این روند از سال ۲۰۱۳ به بعد تغییر می کند و نشان از افزایش قابل توجه انتشار مقاله در این زمینه دارد (نمودار شماره ۲). اوج انتشار در سال های اخیر و بویژه بین سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۳ مشاهده می شود. توجه روزافزون به این موضوع نشان دهنده افزایش آگاهی و اهمیت بیشتر طراحی تجربه پایدار در پژوهشها و کاربردهای عملی است؛ از سوی دیگر می توان نتیجه گرفت که طراحی تجربه پایدار از حوزه های مفهومی نوظهور بشمار می آید.

نمودار شماره ۲: روند زمانی انتشار مقالات در زمینه موضوعی طراحی تجربه پایدار

■ تشریح مقالات، نویسندگان و مجلات برتر

در جدول شماره (۳) مشخصات ده مقاله برتر با تاکید بر طراحی تجربه پایدار، بازتاب داده شده است؛ برجسته ترین مقاله با عنوان "خاطرات بازدیدکنندگان از گردشگری حیات وحش: پیامدهایی برای طراحی تجارب تفسیری" با مجموع ۳۵۹ استناد و میانگین سالانه ۲۵,۶۴ استناد، در مجله مدیریت گردشگری و توسط "Ballantyne et al., 2011"، نگارش و انتشار یافته است؛ در مرتبه بعد، مقاله "به سوی یک بنیان نظری برای طراحی تجربه در گردشگری" با مجموع ۲۰۶ استناد و میانگین سالانه به میزان ۱۸,۷۳ استناد قرار دارد که در "مجله پژوهش های سفر" و توسط "Tussyadiah, 2014"، انتشار یافته است. هشت مقاله برتر دیگر بر حسب شمار و میانگین سالانه استناد در زمینه موضوعی هم پیوند با تجربه بازدیدکننده و طراحی تجربه پایدار که در مقاطع زمانی متفاوت از ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۱، توزیع شده اند، در جدول شماره (۳)، قابل مشاهده است.

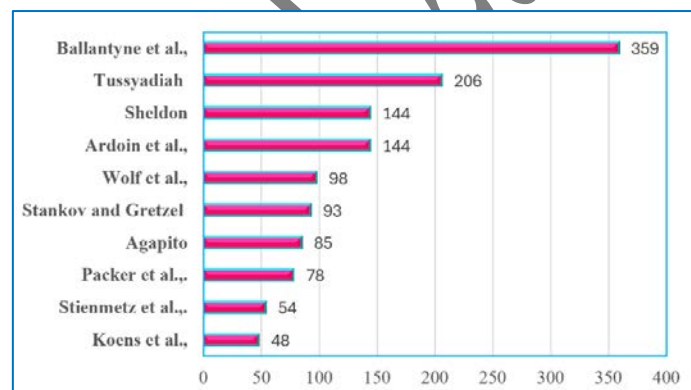
جدول شماره ۳: ده مقاله برتر و پراستناد در قلمرو طراحی تجربه پایدار

ردیف	نویسنده	مجلات	عنوان مقاله	سال انتشار	تعداد استناد	میانگین در سال
۱	Ballantyne et al.,	Tourism Management	Visitors' memories of wildlife tourism: Implications for the design of powerful interpretive experiences	۲۰۱۱	۳۵۹	۲۵,۶۴
۲	Tussyadiah	Journal of travel Research	Toward a Theoretical Foundation for Experience Design in Tourism	۲۰۱۳	۲۰۶	۱۸,۷۳
۳	Ardoin et al.,	Journal of Sustainable Tourism	Nature-based tourism's impact on environmental knowledge, attitudes, and behavior: a review and analysis of the literature and potential future research	۲۰۱۵	۱۴۴	۱۴,۴
۴	Sheldon	Annals of Tourism Research	Designing tourism experiences for inner transformation	۲۰۲۰	۱۴۴	۲۸,۸
۵	Wolf et al.,	Journal of Sustainable Tourism	Transformative travel as a sustainable market niche for protected areas: a new development, marketing and conservation model	۲۰۱۷	۹۸	۹,۶۳
۶	Stankov and Gretzel	Information Technology & Tourism	Tourism 4.0 technologies and tourist experiences: a human-centered design perspective	۲۰۲۰	۹۳	۱۸,۶
۷	Agapito	Annals of Tourism Research	The senses in tourism design: A bibliometric review	۲۰۲۰	۸۵	۱۷
۸	Packer et al.,	Tourism Management	Chinese and Australian tourists' attitudes to nature, animals and environmental issues: Implications for the design of nature-based tourism experiences	۲۰۱۴	۷۸	۷,۰۹
۹	Stienmetz et al.,	Journal of Destination Marketing and Management	Managing the structure of tourism experiences: Foundations for tourism design	۲۰۲۱	۵۴	۱۳,۵
۱۰		Journal of Destination	The Smart City Hospitality	۲۰۲۱	۴۸	۱۲

ردیف	نویسنده	مجلات	عنوان مقاله	سال انتشار	تعداد استناد	میانگین در سال
	Koens et al.,	Marketing Management	Framework: Creating a foundation for collaborative reflections on overtourism that support destination design			

بر اساس نمودار شماره (۳)، به ترتیب ده نویسنده برتر و بر مبنای مجموع استناد سالانه توزیع شده اند که سه نفر از برترینها در بالای لیست مربوط به "Ballantyne et al., 2011" با ۳۵۹ استناد، "Tussyadiah, 2014" با ۲۰۶ و "Ardoin et al., 2015; Sheldon, 2020" با ۱۴۴ استناد است؛ سه نفر واقع در پایین لیست به ترتیب از کمترین استناد معطوف به "Koens et al., 2021" با ۴۸ استناد، "Stienmetz et al., 2021" با ۵۴ استناد و در نهایت "Packer et al., 2014" با ۷۸ استناد می باشد.

نمودار شماره (۳): توزیع نویسندگان برتر در زمینه موضوعی هم پیوند با طراحی تجربه پایدار

برترین مجلات علمی به لحاظ تعداد مقالات منتشر شده در زمینه طراحی تجارب پایدار، مجموع استناد و در نهایت ضریب تاثیر، در ابتدا معطوف به مجله "پایداری" است که شامل ۷ مقاله با مجموع ۱۱۶ استناد و ضریب تاثیر ۳,۳ است. همچنین، "مجله گردشگری پایدار" با ۶ مقاله، ۲۸۴ استناد و ضریب تاثیر ۶,۹ در سال ۲۰۲۳ و ۹,۰ در سال ۲۰۲۴، از جمله پیشتازان در این حوزه شناخته می شوند. در مراتب بعدی "مجله مدیریت گردشگری" (با ۵ مقاله و ۷۴۲ استناد) و همچنین مجله اکوتوریسم (۵ مقاله با ۱۸ استناد) قرار دارد؛ شش مجله بعدی نیز به ترتیب در جدول شماره (۴)، بازتاب داده شده است.

جدول شماره ۴: توزیع مقالات منتشر شده به تفکیک در ده مجله برتر علمی به لحاظ تعداد انتشار و میزان استناد

ردیف	عنوان مجلات	تعداد مقالات	مجموع استناد	ضریب تاثیر		زمینه موضوعی
				۲۰۲۳	۲۰۲۴	
۱	Sustainability	۷	۱۱۶	۳,۳	-	علوم زیست محیطی، علم و فناوری سبز و پایدار
۲	Journal of Sustainable Tourism	۶	۲۸۴	۶,۹	۹,۰	علوم زیست محیطی، علم و فناوری سبز و پایدار، مهمان نوازی، اوقات فراغت، ورزش و گردشگری
۳	Tourism Management	۵	۷۴۲	۱۰,۹	۱۲,۷	اقتصاد کسب و کار، اکولوژی علوم محیطی، سایر موضوعات علوم اجتماعی
۴	Journal of Ecotourism	۵	۱۸	۲,۴	-	مهمان نوازی، اوقات فراغت، ورزش و گردشگری
۵	Annals of Tourism Research	۴	۳۱۷	۱۰,۴	۱۳,۲	مهمان نوازی، اوقات فراغت، ورزش و گردشگری، جامعه شناسی
۶	Tourism Review	۳	۳۷	۷,۳	۷,۱	مهمان نوازی، اوقات فراغت، ورزش و گردشگری، علوم اجتماعی
۷	International Journal of Tourism Cities	۲	۰	۳	-	مهمان نوازی، اوقات فراغت، ورزش و گردشگری، علوم اجتماعی
۸	Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development	۲	۱۷	۱,۱	-	علم و فناوری سبز و پایدار
۹	Journal of Destination Marketing Management	۲	۱۰۲	۸,۹	-	اقتصاد کسب و کار، سایر موضوعات علوم اجتماعی
۱۰	Journal of Hospitality and Tourism Insights	۲	۲۳	۴,۸	-	علوم اجتماعی

▪ هم رخدادی واژگان و خوشه های کلیدی

برای تحلیل هم رخدادی واژگان، حداقل تکرار هر کلیدواژه، ۴ بار در نظر گرفته شد؛ بدین ترتیب شبکه حاصل، از ۳۸ کلیدواژه تشکیل شده است؛ مهم ترین کلیدواژه ها با تعداد رخداد و قدرت ارتباطی بالا به ترتیب در جدول شماره (۶)، نشان داده شده است. کلیدواژه "رضایت" در رتبه اول با ۱۴ رخداد و قدرت ارتباطی ۷۱ می باشد؛ بعد از آن کلید واژه های "گردشگری مبتنی بر طبیعت" با ۱۳ رخداد و قدرت ارتباطی و همچنین کلیدواژه "مدیریت" با ۱۰ رخداد و ۵۸ قدرت ارتباطی در مرتبه دوم و سوم قرار گرفته اند، پس از سه واژه کلیدی مذکور به ترتیب، واژگان گردشگری پایدار، پایداری، رفتار، مقصد گردشگری و رفتار پایدار قرار دارند.

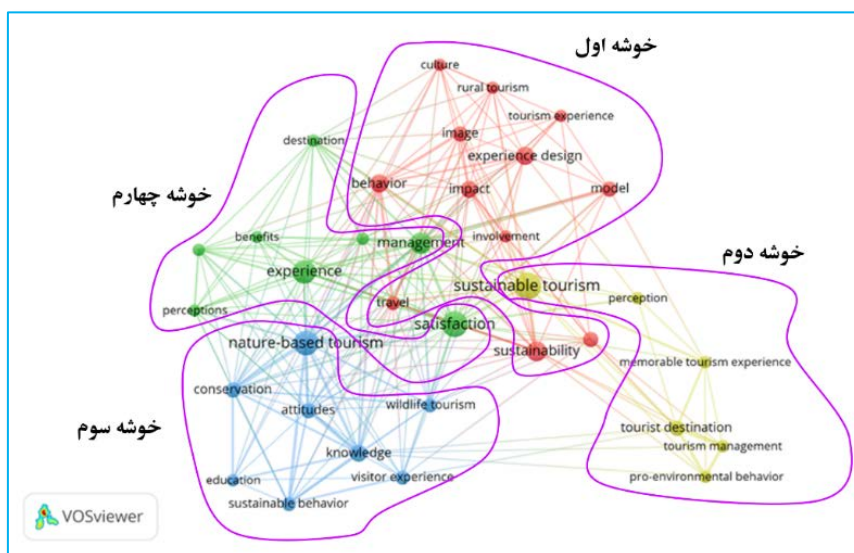
جدول ۶: شمار رخداد واژگان برتر ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۵

کلیدواژه	تعداد رخداد	قدرت پیوند کلی
رضایت	۱۴	۷۱
گردشگری مبتنی بر طبیعت	۱۳	۶۲
مدیریت	۱۰	۵۸
گردشگری پایدار	۱۵	۵۷
طراحی تجربه پایدار	۹	۴۶
پایداری	۸	۴۱
رفتار	۸	۳۵
مقصد گردشگری	۶	۳۲
رفتار پایدار	۵	۲۷

برای درک بهتر ارتباط میان شبکه هم رخدادی واژگان، خوشه های همگن نیز در معرض شناسایی واقع می شود؛ در پژوهش حاضر، چهار خوشه و کلیدواژه های متعلق به هر یک، در شکل شماره (۱)، بازتاب یافته است: خوشه (۱)، گردشگری پایدار؛ خوشه (۲)، گردشگری مبتنی بر طبیعت؛ خوشه (۳)، رضایت و خوشه (۴)، شامل طراحی تجربه است (شکل شماره ۱).

جدول شماره (۷)، چهار خوشه حاصل را بر مبنای فهرست واژگان کلیدی هریک نشان می دهد؛ خوشه اول که در شکل شماره (۱) به رنگ قرمز مشاهده می شود، دارای بیشترین کلید واژه (۱۱ مورد) است که هر کلید واژه با توجه به وزن آن، گره بزرگتری در شبکه دارد و تعداد خطوط منشعب از گره، قدرت ارتباطی بالاتر آن را نشان می دهد. در این خوشه، بزرگترین گره ها به کلید واژه های طراحی تجربه، پایداری، آثار و رفتار اختصاص دارد؛ کلیدواژه طراحی تجربه با ۹ رخداد و قدرت پیوند ۴۶، کلیدواژه کانونی این خوشه، بشمار می آید.

شکل شماره ۱: شبکه هم رخدادی واژگان مرتبط با طراحی تجربه پایدار

خوشه دوم، به رنگ زرد و متشکل از شش کلید واژه، نشان می دهد که "گردشگری پایدار" با دایره بزرگتر و تعداد ۱۵ رخداد و قدرت پیوند کلی ۳۷، اهمیت بیشتر و نقش گرهی در این خوشه دارد؛ پس از گردشگری پایدار واژگانی مانند مقصد گردشگری، تجربه خاطره انگیز و در مراحل بعد کلید واژه رفتار طرفدار محیط زیست و ادراک، قرار گرفته است.

در خوشه سوم به رنگ آبی، ۹ واژه کلیدی وجود دارد که از مجموع واژگان این خوشه، "گردشگری مبتنی بر طبیعت" با تعداد ۱۳ رخداد و قدرت پیوند کلی ۴۷ وزن بیشتری را به خود اختصاص داده است؛ در مرتبه بعد واژگان نگرش، دانش، حفاظت، گردشگری حیات وحش، آموزش، رفتار پایدار، تجربه بازدیدکننده و آموزش وجود دارد.

در خوشه چهارم به رنگ سبز، "رضایت" با ۱۴ رخداد و قدرت پیوند ۷۱، مهمترین واژه خوشه بشمار می آید؛ پس از آن، واژگان تجربه و مدیریت و در نهایت نیز واژگان مقصد، منافع و ادراک قرار دارند. همچنان که مشاهده می شود، در زمینه تفرج مبتنی بر طبیعت، تجارب پایدار و رضایت گردشگر، مطالعات زیادی صورت گرفته است و در مقابل، مطالعات کمی در زمینه طراحی، وجود دارد.

جدول شماره ۷: دسته بندی خوشه های شبکه هم رخدادی کلیدواژگان مرتبط

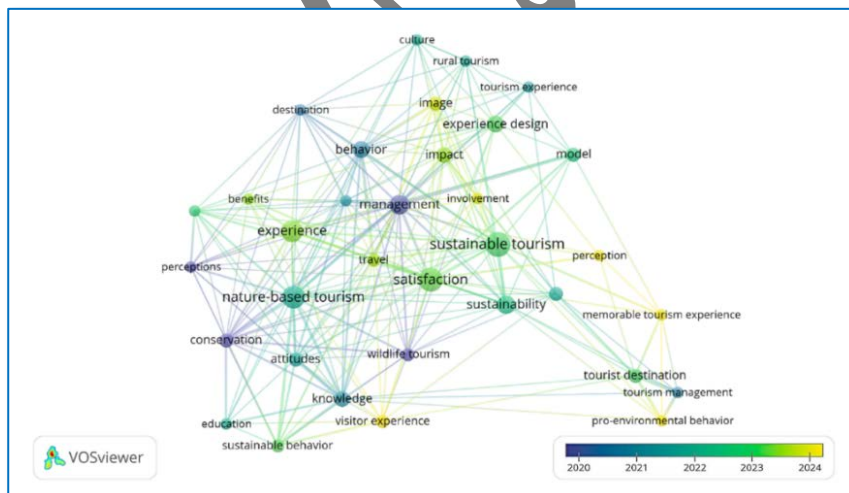
نام خوشه	توزیع واژگان کلیدی
خوشه اول:	طراحی تجربه، رفتار، مدل، پایداری، آثار، تجربه گردشگر، تصویر، سفر، تداخل، فرهنگ، گردشگری روستایی

نام خوشه	توزیع واژگان کلیدی
خوشه دوم:	گردشگری پایدار، ادراک، مدیریت گردشگری، رفتار طرفدار محیط زیست، تجربه به یادماندنی، مقصد گردشگری
خوشه سوم:	گردشگری دیمتبی بر طبیعت، نگرش، دانش، آموزش، حفاظت، رفتار پایدار، گردشگری حیات وحش، تجربه بازدیدکننده، ادراکات
خوشه چهارم:	رضایت، مدیریت، مقصد، منافع، تجربه و ادراکات

▪ روند زمانی هم رخدادی واژگان

شبکه روند زمانی هم رخدادی واژگان مشخص می نماید که بیشترین رخداد هر کلیدواژه در چه زمانی رخ داده است؛ گره های به رنگ بنفش نشانگر قدیمی ترین کلیدواژه ها و گره های زرد رنگ، گویای کلیدواژگان داغی است که اخیراً بیشترین تکرار را در ادبیات مرتبط، داشته اند؛ در سطح اول، کلید واژگان " تجربه خاطره انگیز، تجربه دیدار کننده، رفتار طرفدار محیط زیست، ادراک و مشارکت از جمله کلیدواژگان نوظهور و داغی بشمار می آیند که می توانند هم پیوند با مفهوم طراحی تجربه پایدار برای پژوهش های آتی، مورد توجه واقع شود.

شکل شماره ۵: شبکه روند زمانی هم رخ دادی واژگان

▪ رهیافت های روش شناسی در مطالعات

واکاوی و تحلیل محتوی ۹۴ مقاله به عنوان جامعه آماری پژوهش نشان می دهد که مطالعات انجام شده در زمینه مرتبط با طراحی تجارب پایدار (تجربه بازدید کننده، تجربه پایدار، طراحی تجربه و طراحی تجربه پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت) در سه گروه از طرح های روش شناسی کمی، کیفی و

ترکیبی، قابل طبقه بندی و شناسایی است. یافته ها گویای آنست که نزدیک به نیمی از پژوهشها (۴۷ درصد)، متمرکز بر روش شناسی کمی بوده اند؛ در اولویت بعدی، روش شناسی کیفی (۳۷ درصد) و در نهایت نیز روش های ترکیبی (۱۶ درصد) قرار دارند. در حوزه نوظهوری همچون رهیافت طراحی تجارب پایدار که نیاز به بسط و تکامل در زمینه مفهومی و عملیاتی دارد، پژوهشهای بعدی می باید، متوجه طرح های روش شناسی کیفی و ترکیبی باشند.

جدول شماره ۸: طبقه بندی و توزیع روش شناسی های مورد عمل در مطالعات منتخب طراحی تجربه پایدار

روش شناسی	نویسندگان / سال	تعداد	درصد
کمی	Bhandari et al,2024; Lengieza et al, 2023; Yen, 2022; Lawson et al, 2021; Alazaizeh et al, 2019; Kim et al, 2018; Kirillova and Kehto,2016; Rahmafitria & Kaswanto, 2024; ; Long & Chan, 2024; Shen et al, 2023; Huang & Lin, 2023; Aschauer & Egger, 2023; Mlynkowiak, 2023; Przybysz et al, 2024; Ng et al, 2022; Theiri & Alareeni, 2023; Giachino et al, 2022; Abdurahman et al, 2021; Moliner-Tena et al, 2021; Khanh & Phong, 2020; Dell'Eva et al, 2020; Dias & Dias, 2019; Lee & Jan, 2019; Cretu, 2018; Hofman & Hughes,2018; Lim et al, 2017; Moyle et al, 2017; Buonincontri et al, 2017; Ayachi & Jaouadi,2017; Liao, 2015; Packer et al, 2014; Tyrväinen et al,2014; Franch et al, 2008; Buning & Lulla,2020; Ball,2023	۳۴	۴۷٪
کیفی	Nguyen et al, 2023; Nautiyal et al, 2023; Sivakami et al, 2023; Huang et al, 2008; Chen & Wu, 2024; Lin et al, 2024; Neuhofer, 2024; Lestar & Hancock; 2024; Bueddefeld & Winkle, 2023; Justino et al, 2023; Zhou et al, 2023; Mandic & Mccool, 2023; Santos et al, 2022; Spring, 2023; Cervený, 2022; Branstrator et al, 2022; Tessema et al, 2022; Lukoseviciute et al, 2021; Chen et al, 2021;; Koens et al, 2021; Stienmetz et al 2021; Volo, 2021; Stankov & Gretzel, 2020; Agapito, 2020; Sheldon, 2020; Breiby et al, 2020; Hakio & Mattelmäki, 2019; Chatkaewnapanon & Kelly, 2019; Landon et al, 2019; Kalafatov, 2019; Filopoulos & Frittella, 2019; Rodrigues et a, 2019; Coroş et al, 2017; Mazilu et al, 2017; Rodríguez et al, 2017; Wolf et al, 2017; Ardoin et al, 2015; Huang et al, 2016; Colavitti & Usai, 2015; Dogan,2015; Tussyadiah, 2014; Ballantyne et al, 2011; Wielenga, 2023; Guillén-Peñafiel et al,2022	۴۳	۳۷٪
ترکیبی	Kubota et al,2024; Çakar & Seyitoğlu, 2023; Rezapouraghdam et al, 2023; Wang et al, 2019; Peñafiel et al, 2022; Seeler et al, 2021; Akin et al, 2022; Robles et al, 2021; Arbogast et al, 2020; Anastasiou, 2019; Force et al,2018; Petric & Mandic, 2014; Mustika et al,2012; Hammer & Siegrist, 2008; Mantas et al,2022	۱۵	۱۶٪
مجموع		۹۴	۱۰۰٪

▪ برداشت مفهومی و تعاریف

با عنایت به مفاهیم سازمان دهنده رهیافت طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت، فصل مشترک تعاریف موجود در جامعه آماری مقالات منتخب، در چهار گروه تجربه بازدید کننده، طراحی تجربه، تجربه پایدار و طراحی تجربه پایدار، در معرض متن کاوی واقع شده است؛ یافته ها در خصوص تعاریف ارائه شده در زمینه هریک از مفاهیم مذکور در قالب جدول شماره (۹) بازتاب یافته است؛ بر اساس تحلیل محتوی صورت گرفته جامع ترین تعریف در زمینه طراحی تجارب پایدار بازدید کننده در تفرج مبتنی بر طبیعت، عبارت از "فرآیندی است که با هم آفرینی ارزش مشارکتی و یکپارچه سازی اهداف توسعه تفرج در طبیعت، تجارب معنادار بازدید کننده و مراقبت از اکوسیستم محلی (طبیعی، اجتماعی و اقتصادی) را به شکلی همزمان، در کانون توجه و اقدام قرار می دهد". این طراحی، با ارزیابی ظرفیت های مقصد و ترکیب اثر بخش عناصر طبیعی و فرهنگی، دستیابی به تجارب معنادار و خاطره انگیز برای بازدید کننده را فراهم نموده و به تحول پایدار برای حصول به ارزشهای جایگزین، احیاء و مراقبت از اکوسیستم محلی برای ذی نفعان مقصد نیز، باور و تعهد به عمل دارد.

جدول شماره ۹: طبقه بندی تعاریف و مفاهیم هم پیوند با زمینه موضوعی طراحی تجربه پایدار

زمینه موضوعی	تعاریف	منابع
تجربه بازدید کننده	تجربه بازدید کننده در تفرج مبتنی بر طبیعت به عنوان افکار، عواطف، احساسات، دانش و مهارت های شخصی حاصل در اثر مشارکت در فعالیت های تفرج تعریف می شود؛ در چارچوب تفرج مبتنی بر طبیعت، این تجربه به طور مفهومی چهار وجه آموزشی، زیبایی شناختی، سرگرمی و رهایی را هدف قرار داده، بر نگرش و رفتار مسئولانه محیط زیستی، تاثیر گذارند.	Weng et al, 2023; Stienmetz et al, 2021; Tussyadiah, 2014; Buonincontri et al, 2017; Nguyen et al, 2023
طراحی تجربه	طراحی تجربه، به عنوان یک روش در فرایند طراحی محصولات، خدمات، رویدادها و محیطها با تمرکز بر مشارکت و کیفیت تجارب مشتریان و بازدید کنندگان، تعریف می شود.	Fragidis et al, 2022; Mandić & McCool, 2023; Yen, 2022; Breiby et al, 2020; Tussyadiah, 2014
تجربه پایدار	تجربه پایدار در گردشگری به معنای ایجاد تجارب تحول آفرین با تمرکز بر نیازها و ارزش های زیستی و کیفی گردشگران، به جای محصولات و خدمات ساده است؛ در نتیجه، تجربه ای است که نگرشها، ارزشها، رفتار و خاطرات بیادمانی و معنادار را برمی انگیزد تا به نحوی تسهیل کننده	Carvalho et al, 2021; Breiby et al, 2020; Shen et al, 2023; Buonincontri et al, 2017

مشارکت گردشگران در فرایند هم آفرینی ارزشهای توسعه پایدار مقصد نیز باشد.

طراحی تجربه پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت فرآیندی است که با هم آفرینی ارزش مشارکتی و یکپارچه سازی اهداف توسعه تفرج در طبیعت، تجارب معنادار بازدیدکننده و مراقبت از اکوسیستم محلی (طبیعی، اجتماعی و اقتصادی) را به شکلی همزمان، در کانون توجه و اقدام قرار می دهد. این طراحی، با ارزیابی ظرفیت های مقصد و ترکیب اثر بخش عناصر طبیعی و فرهنگی، دستیابی به تجارب معنادار و خاطره انگیز برای بازدیدکننده را فراهم نموده و به تحول پایدار برای حصول به ارزشهای جایگزین، احیاء و مراقبت از اکوسیستم محلی برای ذی نفعان مقصد نیز، باور و تعهد به عمل دارد.	طراحی تجربه پایدار بازدیدکننده (در گردشگری مبتنی بر طبیعت)
--	--

Mandić & McCool, 2023; Hassan et al, 2024; Seočanac, 2020; Petric & Mandic, 2014; Spring, 2023; Fragidis et al, 2022; Packer et al, 2014; Babris et al, 2023

▪ رویکردهای نظری در زمینه طراحی تجارب پایدار

براساس واکاوی متون مقالات منتخب، پنج رویکرد نظری در زمینه طراحی تجارب پایدار به شرح جدول شماره (۱۰)، شناسایی شده که به اختصار تشریح می شود:

رویکرد طراحی تجربه محور: این رویکرد با تمرکز بر انسان و تجربه زیسته گردشگر، بر خلق تعامل حسی، شناختی و عاطفی تأکید دارد (Scott et al., 2024). تجربه در این چارچوب، فرایندی پویا و تکرارشونده است که معنا و لذت را از میان تعامل فرد و محیط می سازد (Rodrigues & Costa, 2024). این شیوه از طراحی، ضمن افزایش وفاداری و درگیری احساسی گردشگران، به ارتقای ارزش های مقصد کمک می کند (Zhou et al., 2024)، هرچند سنجش ابعاد ذهنی تجربه و وابستگی به داده های کاربر، چالش آفرین است (Lee et al., 2025).

رویکرد طراحی مشارکتی: در این رویکرد، تجربه گردشگر حاصل همکاری و گفت و گو میان ذی نفعان متنوع از جمله جوامع محلی، ارائه دهندگان خدمات و گردشگران است (Jernsand et al., 2015). طراحی مشارکتی با اتکاء بر تعامل و یادگیری جمعی، به خلق تجارب اصیل و متناسب با زمینه فرهنگی منجر می شود (Bernaki & Marso, 2023). این فرایند حس تعلق و مالکیت را تقویت نموده، پایداری اجتماعی را نیز افزایش می دهد (Donici & Dumitras, 2024). با این حال، هماهنگی میان گروه ها و زمان بر بودن فرایند، از محدودیت های آن بشمار می آید (MDPI, 2022).

رویکرد طراحی یکپارچه و چندرشته ای: این رویکرد با هدف مواجهه با پیچیدگی گردشگری معاصر، بر هم افزایی میان طراحی تجربه، برنامه ریزی مقصد و فناوری تکیه دارد

(Erschbamer & Olbrich, 2024). لذا، از طریق همدلی با کاربر، نمونه‌سازی و آزمون مداوم، بستری نظام‌مند برای نوآوری را فراهم نموده (Scuttari et al., 2021) و در نهایت، با استفاده از فناوری‌های داده‌محور هم‌ترازی عرضه و تقاضا و ارتقای پایداری اجتماعی - اقتصادی را تسهیل می‌نماید (Zhu et al., 2025). با وجود این، نیاز به منابع بالا و دشواری ارزیابی میان رشته‌ای، از چالش‌های کلیدی آن بشمار می‌آید (Fesenmaier & Xiang, 2017).

رویکرد طراحی طبیعت محور و همدلانه: بر اساس پیوند احساسی و اخلاقی انسان و طبیعت شکل می‌گیرد و از همدلی به عنوان ابزار طراحی بهره می‌برد (Fossgard & Fredman, 2019). کاربرد روایت، شبیه‌سازی و داستان‌سرایی به برانگیختن همدلی محیط زیستی و رفتار مسئولانه می‌انجامد (Blythe, 2021; ScienceDirect, 2023). این تجربه، آگاهی و پیوند عاطفی گردشگران با طبیعت را تعمیق می‌کند (Breiby et al., 2020). در عین حال، سنجش اثرات احساسی و نیاز به داده‌های قوم‌نگارانه، از چالش‌های پژوهشی این رویکرد است (Perrino & Burmester, 2020).

رویکرد طراحی هم‌آفرین و پایدار: به عنوان نگرشی کل‌نگر، تلفیقی از اصول پایداری محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی در طراحی تجربه است (Mandić & McCool, 2023). تجربه گردشگر در این دیدگاه فرصتی برای یادگیری و مسئولیت‌پذیری تلقی می‌شود (Smartourism, 2025). هم‌آفرینی میان طراحان، گردشگران و جوامع محلی، به خلق ارزش‌های مشترک و کاهش اثرات منفی می‌انجامد (Breiby et al., 2020). بهره‌گیری از فناوری‌های نو و طراحی روایت‌محور، پایداری مقصد را تقویت می‌کند، اما ارزیابی چندبعدی آن مستلزم داده‌ها و ابزارهای تحلیلی نسبتاً گسترده است (Fossgard & Fredman, 2019).

جدول شماره (۱۰): رویکردهای نظری طراحی تجربه پایدار

نام رویکرد نظری	برداشت مفهومی	گزاره‌ها و وجوه کلیدی	ارجاعات درون‌متنی
طراحی تجربه محور(انسان محور)	فرآیندی انسان‌محور و تکراری برای خلق تجارب جامع با تمرکز بر ارزش‌های عاطفی، شناختی، حسی و رفتاری	- انسان‌محور بودن - فرآیند تکراری (کاوش، تولید، ارزیابی) - تجربه جامع (عاطفی، شناختی و رفتاری) - هم‌آفرینی ارزش - پایداری به عنوان پایه	Pine & Gilmore (1998), Tussyadiah (2014), Godovykh & Tasci (2020), Breiby et al. (2020), Fossgard & Fredman (2019)

Fossgard & Fredman (2019), Fredman & Tyrvaäinen (2010), Blythe (2021), Tussyadiah (2014),	- نقش منابع طبیعی - تعامل فعال - همدلی با طبیعت - رفتار پایدار - گناه اکولوژیک	طراحی همدلانه و طبیعت محور
Brown (2008), Scuttari et al. (2021), Fesenmaier & Xiang (2017), Smartourism (2025), Tussyadiah, (2014)	- همدلی با کاربران - ایده پردازی خلاقانه - پروتوتایپینگ و آزمایش - انعطاف پذیری - پایداری جامع	طراحی یکپارچه و چندرشته‌ای
Bernaki & Marso (2023); Yang et al. (2023); Sylvain & Chaniaud (2023); Smit et al. (2024); Ristau (2023); Ibadi & Ramdhani (2024); Fazil et al. (2024) Tussyadiah, (2014)	گردشگر شریک فعال، تکرار و نمونه سازی پیوسته، ضرورت بازخورد مستمر، هم آفرینی در کلیه مراحل طراحی	طراحی مشارکتی
Breiby et al. (2020), Fossgard & Fredman (2019), Mandić, & McCool (2023)	- تعامل با محیط - پایداری جامع - ارزش ادراک شده - مدیریت رفتار پایدار - هم آفرینی ارزش	طراحی هم آفرین و پایدار

▪ مقولات اصلی، فرعی و کدهای پایه طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت واکاوی و تحلیل متون مقاله های منتخب (۹۴ مقاله) منتج به ساختار نظام یافته ای از پیش ران های تجربه پایدار در قالب سه سطح از مقولات اصلی، مقولات فرعی و کدهای پایه به شرح زیر شده است:

پیشایندها^۱

پیشایندها، مبنای آغازین ورود عوامل فردی-اجتماعی و محرک های کششی مقصد به سیستم طراحی تجربه شناخته می شوند (Carvalho et al., 2023). در سطح فردی - اجتماعی، انگیزه هایی چون گرایش به ماجراجویی، نیاز به شکوفایی استعدادها و وضعیت های روانی-هیجانی به عنوان محرک های درونی بر انتخاب تجارب پایدار اثر گذارند (Buonincontri et al., 2017;

(Nguyen et al., 2023). همچنین، تجارب قبلی، پیشینه فرهنگی و ترجیحات شخصی به عنوان بخشی از نیروهای پیش ران فردی، در فرایند تصمیم‌گیری گردشگران عمل می‌کنند (Shen et al., 2023; Kirillova & Kehto, 2016). از سوی دیگر، ویژگی‌ها و جذابیت‌های مقصد مانند اصالت، چشم‌اندازها و زیرساخت‌های مطلوب و محصول منحصر بفرد، نقش نیروی کششی را ایفا نموده و انگیزه حضور و مشارکت بازدیدکنندگان را تقویت می‌کنند (Buning & Lulla, 2020; Lukoseviciute et al., 2021).

فرایند^۱

فرآیند، هسته عملیاتی سیستم طراحی تجربه پایدار است که در بستر آن هم‌آفرینی ارزش میان بازدیدکنندگان و ذی‌نفعان محلی شکل می‌گیرد و منجر به هم‌افزایی در ارزش‌ها و انتظارات می‌شود (Jiang et al., 2025). این فرایند مبتنی بر مشارکت تعاملی است و در سطوح متعدد، تعامل میان گردشگران، راهنمایان، جوامع محلی و عرضه‌کنندگان خدمات برای طراحی تجارب معنادار و مسئولانه را فراهم می‌نماید (Abdurahman et al., 2021; Arbogast et al., 2020). یادگیری تعاملی و افزایش آگاهی محیط زیستی از طریق تجربه مستقیم با عناصر طبیعی و فرهنگی، تعهد محیط زیستی و رفتارهای پایدار را نیز تقویت می‌کند (Cerveny, 2022; Petrić & Mandic, 2014). همچنین، نوآوری و فن‌آوری‌های نو ظهور، با بسط فرصت‌ها برای شخصی‌سازی خدمات، انگیزه مشارکت برای نیل به تجربه شخصی سازی شده و رضایت بازدیدکنندگان را نیز، فراهم می‌سازد (Landon et al., 2019; Ball, 2023).

نتایج^۲

نتایج حاصل از طراحی تجارب پایدار، پایداری محیط زیستی و اجتماعی - اقتصادی برای مقصد و تجارب معنادار و خاطره انگیز برای بازدیدکنندگان است؛ این پیامدها می‌تواند جهت‌گیری نیت رفتاری آتی بازدیدکنندگان را نیز سامان دهد (Esawe et al., 2024). طراحی موفق تجارب پایدار تغییراتی در نگرش، ارزش‌ها و رفتار بازدیدکنندگان نسبت به محیط و مکان ایجاد می‌کند؛ تجارب معنادار به افزایش رضایت، دلبستگی به مکان و تمایل به بازدید مجدد نیز منجر می‌شود (Bhandari et al., 2024; Lengieza et al., 2022). علاوه بر این، توانمندسازی فردی و بهزیستی، از دیگر نتایج مثبت طراحی تجارب پایدار تلقی می‌شود (Fragidis et al., 2022; Spring, 2022). در نهایت، رفتار پایدار و توصیه مقصد به دیگران و از سوی دیگر، حفاظت و حمایت از بازآفرینی اکوسیستم محلی (محیط زیستی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی)، از نتایج کلیدی این طراحی محسوب می‌شوند (Buonincontri et al., 2017; Kim et al., 2018).

1 . process

2 . outcomes

جدول شماره (۱۱)، توزیع مقولات اصلی، فرعی و کدهای پایه براساس تحلیل محتوی متون را نشان می دهد.

جدول شماره ۱۱: مقولات اصلی، مقولات فرعی و کدهای پایه طراحی تجارب پایدار

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	نویسندگان	فراوانی
تمايلات و محرک های فردی	شرایط روحی- روانی و جسمی)	انگیز های درونی - فردی (ماجرایی، شکوفایی استعداد،	Buonincontri et al,2017; Nguyen et al, 2023; Rezapouraghdam et al, 2023; wolf et al,2017; Force et al,2018; Shen et al,2023, Yen,2022; Volo, 2021; Packer et al, 2014; Mlynkowiak,2023	۱۰
		تجارب پیشین	Shen et al,2023; Nguyen et al, 2023;	۲
		پیشینه فرهنگی	Kirillova and Kehto,2016; Sheldon, 2020; Sivakami et al, 2022	۳
	ترجیحات شخصی	منابع فردی (زمان، پول، دانش، مهارت، تجارب زیسته)	Landon et al, 2019; Çakar & Seyitoğlu,2021; Cerveny,2022; Kirillova & Kehto,2016; Lukoseviciute et al,2021; Mlynkowiak,2023; Moyle et al,2017; Yen,2022; Force et al,2018	۹
		چشم انداز پایدار و حفاظت (توسعه پایدار)	Neuhofer,2024; Kim et al, 2018	۲
محرک ها و ویژگی های مقصد	جذابیت (اصالت، شهرت، قدمت)	چشم انداز پایدار و حفاظت (توسعه پایدار)	Buning & Lulla,2020; Przybysz et al,2024; Spring, 2022; Breiby et al, 2020; Abdurahman et al,2021; Ball,2023; Branstrator et al,2022; Kim et al, 2018; Lukoseviciute et al,2021; Shen et al,2023	۱۰
		جذابیت (اصالت، شهرت، قدمت)	Çakar & Seyitoğlu,2021; Yen,2022	۲
	کیفیت زیر ساخت، خدمات و محصول	کیفیت زیر ساخت، خدمات و محصول	Landon et al, 2019; Ng et al,2022; Koens et al, 2021; Wielenga,2023 ; Zhou et al,2023; Bhandari et al,2024; Force et al,2018; Lukoseviciute et al,2021; Wang et al, 2019; Tussyadiah, 2014; Alazaizeh et al, 2019; Abdurahman et al,2021; Buning & Lulla,2020; Petrić and Mandic,2014; Rodrigues et a, 2019;	۱۵

پیشایندها

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	نویسندگان	فراوانی
		مسئولیت ذی نفعان و مدیریت بازدید (برنامه ریزی، بازاریابی، هماهنگی و همکاری، کنترل و نظارت)	Chung et al,2019; Hammer & Siegrist,2008; Tussyadiah, 2014; Stienmetz et al, 2021; Bhandari et al,2024; Force et al,2018; Lukoseviciute et al,2021; Wang et al, 2019; Alazaizeh et al, 2019; Tessema et al,2022	۱۰
		هم آفرینی ارزش مشترک (مشارکت)	Abdurahman et al,2021; Arbogast et al, 2020; Ayachi & Jaouadi,2017; Branstrator et al,2022; Cerveny,2022; Chen & Wu,2024; Guillén-Peñafiel et al,2022; Hammer & Siegrist,2008; Koens et al,2021; Petric and Mandic,2014; Przybysz et al,2024; Shen et al,2023; Tyrvaäinen et al,2014; Sheldon, 2020	۱۴
		یادگیری تعاملی	Landon et al, 2019; Guillén-Peñafiel et al,2022; Lengieza et al,2022; Nguyen et al, 2023; Rezapouraghdam et al, 2023; Zhou et al,2023; Spring, 2022; Sheldon, 2020	۸
فرآیند		تعهد محیطی	Cerveny,2022; Petric and Mandic,2014; Rodrigues et a, 2019; Breiby et al, 2020; Sheldon, 2020; Buonincontri et al,2017; Landon et al, 2019; Ball,2023; Dahanayake et al,2022; Aschauer & Egger,2023; Hofman & Hughes,2018; Long & Chan,2024; Rezapouraghdam et al, 2023; Yen,2022; Ballantyne et al, 2011; Abdurahman et al,2021; Branstrator et al,2022; Kim et al,2018; Lukoseviciute et al,2021; Shen et al,2023	۲۰
		شخصی سازی سیستم تجربه	Landon et al, 2019; Çakar & Seyitoğlu,2021; Cerveny,2022; Kirillova & Kehto,2016; Lukoseviciute et al,2021; Mlynkowiak,2023; Moyle et al,2017; Yen,2022; Force et al,2018; Rodrigues & Costa, 2024	۹
		نوآوری و پویایی	Ball,2023; Branstrator et al,2022; Buning & Lulla,2020; Chung et al,2019; Koens et al,2021; Lim et al,2017; Mantas et al,2022; Nautiyal et al,2023	۸

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	نویسندگان	فراوانی
		تعالی شخصیت	Sheldon, 2020; Neuhofer,2024	۲
		توانمندی و موفقیت فردی	Spring, 2022; Lengieza et al,2022	۲
		کیفیت و ارزش ادراک شده	Fragidis et al., 2022; Breiby et al, 2020; Spring, 2022	۳
		رفاه ذهنی و شادکامی	Mlynkowiak,2023; Lengieza et al,2022	۲
		تجربه معنادار و خاطره انگیز	Bhandari et al,2024; Lengieza et al,2022 Neuhofer,2024; wolf et al,2017; Spring, 2022; Rezapouraghdam et al, 2023; Breiby et al, 2020	۷
	نتایج برای بازدید کننده	رفتار پایدار	Buonincontri et al,2017; Cerveny,2022; Aschauer & Egger,2023; Kim et al,2018; Lukoseviciute et al,2021; Rezapouraghdam et al, 2023 Khanh & Phong, 2020; Lengieza et al,2022; Przybysz et al,2024; Shen et al,2023; Ballantyne et al,2011; Alazaizeh et al, 2019	۱۲
		رضایتمندی	Landon et al, 2019; Arbogast et al, 2020; Buonincontri et al,2017; Lawson et al,2021; Mustika et al,2012; Shen et al,2023; Alazaizeh et al, 2019	۷
	نتایج	دلبستگی مکان	Buonincontri et al,2017; Dahanayake et al,2022; Nguyen et al, 2023	۳
		تعهد و اعتماد به برند	Bhandari et al,2024; Lukoseviciute et al,2021; Ng et al,2022; wolf et al,2017	۴
		رقابت پذیری مقصد	Mazilu et al, 2017; Breiby et al, 2020; Koens et al, 2021; Tussiadeh, 2014; Stienmetz et al 2021	۵
		قصد بازدید مجدد	Landon et al, 2019; Bhandari et al,2024; Ng et al,2022; Rezapouraghdam et al, 2023	۴
		تمایل به توصیه دیگران	Landon et al, 2019; Bhandari et al,2024; Ng et al,2022; Rezapouraghdam et al, 2023	۴
		تصور ذهنی مثبت	Ng et al,2022; Landon et al, 2019	۲
		پایداری مقصد	Abdurahman et al,2021; Ball,2023; Buning & Lulla,2020; Przybysz et al,2024; Spring, 2022; Breiby et al, 2020	۶

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	نویسندگان	فراوانی
		مجموع		۱۸۷

▪ مولفه های مبنایی طراحی تجربه پایدار بازدید کننده

بر پایه یافته های حاصل از واکاوی متون، مولفه های مبنایی طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت در قالب شش مولفه به شرح زیر، شناسایی شده است (جدول شماره ۱۲):

هم آفرینی ارزش مشارکتی: هم آفرینی ارزش از جمله مؤلفه های کلیدی است که بر مشارکت فعال همه ذی نفعان محلی و بازدید کنندگان در فرایند طراحی و روایت تجربه تأکید دارد (Bernaki & Marso, 2023). در چارچوب این مولفه، بازدید کننده تنها مصرف کننده تجربه نیست، بلکه از طریق ابزارهایی نظیر طرح ریزی برنامه سفر، توسعه محصول و بسط خدمات سفارشی، در شکل گیری ارزش مشترک با ارائه دهنده خدمات، مشارکت دارد (Johnson & Buhalis, 2023).

یادگیری تعاملی: یادگیری تعاملی بر طراحی تجربه چندحسی و به کارگیری فناوری دیجیتال در بستر آموزش و یادگیری تمرکز دارد؛ یادگیری تعاملی متوجه همه ذی نفعان در سطح محلی و همچنین گردشگران در تعامل با هم برای اشتراک گذاری دانش و تجربه زیسته برای درس گرفتن از روند های گذشته و بهبود شرایط و ارزشهای پایدار در آینده است (Zhou & Wang, 2024). طراحی های داستان محور نیز در ایجاد تجربه عمیق و پایدار نقش مؤثری، ایفا می کنند (Spring, 2022; Smit et al., 2024).

تعهد محیط زیستی: تعهد محیط زیستی نیز از جمله مؤلفه های کلیدی طراحی تجربه پایدار است. مطالعات نشان داده اند که توجه به ظرفیت برد مقصد، کاهش اثرات منفی محیطی و طراحی چندسطحی متناسب با الزامات پایداری، درک بلندمدت تری از تعهد به عمل محیط زیستی ایجاد می کند (Poltronieri Junior & Dechechi, 2022). اهمیت بیشتر در این است که تعهد به عمل و مسئولیت پذیری محیط زیستی، زمینه ساز تحول آفرینی در ارزشها، نگرش، رفتار و عملکرد برای نیل به رفتار پایدار و از سوی دیگر حصول تجارب معنادار برای بازدید کننده و احیاء و مراقبت از اکوسیستم محلی برای مقصد است (Koens et al., 2021).

نوآوری و پویایی: از طریق بهره گیری از فناوری های دیجیتال، واقعیت افزوده و طراحی های روان شناختی غوطه ور، فرصت برای به اشتراک گذاری خلاقیتها، ابتکارات و نوآوری های فردی، نهادی و سیستمی می شود (Blumenthal, 2020)؛ فرصت نوینی که روایت، چالش و تعامل اجتماعی را با اهداف آموزشی و ابتکارات محیط زیستی تلفیق می کنند، همچنین، تجربه بازدید را

از حالت منفعل به حالت فعال، عمیق و آگاهانه ارتقا می‌دهد، ضمن اینکه تمرکز بر رویکرد نوآوری باز، امکان تبادل دانش، منابع و ابتکارات میان ذی نفعان برای تنوع سازی محصول و تجارب پایدار را ممکن و مقدور می‌سازد (Recupero et al., 2019).

شخصی سازی سیستم تجربه: شخصی سازی سیستم تجربه یکی از روندهای رو به رشد در طراحی تفرج مبتنی بر طبیعت محسوب می‌شود (Kim & van Rompay, 2023). در این رویکرد، عرضه کنندگان خدمات با استفاده از فن آوری های دیجیتال و هوشمند در صدد انطباق محتوای تجربه با ترجیحات فردی و خدمات سفارشی بازدیدکننده هستند (Tomej et al., 2020). هدف از این فرایند، افزایش درگیری شناختی و احساسی بازدیدکننده از طریق طراحی مبتنی بر ترجیحات فردی و پیش بینی رفتارهای آتی اوست (Amoruso, 2024).

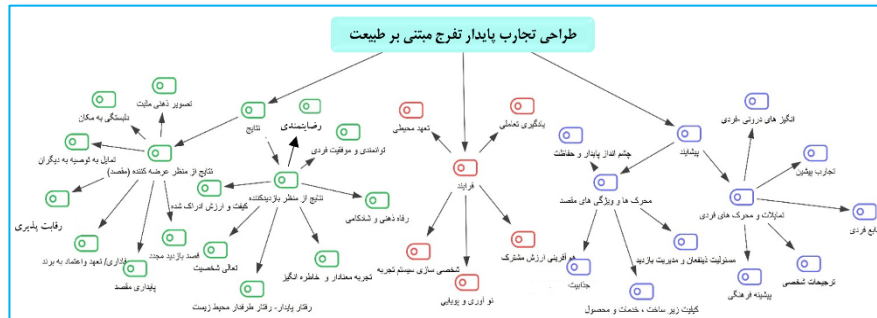
جدول شماره (۱۲): مولفه های مبنایی طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت

مولفه ها	نویسندگان	شمار	درصد
هم آفرینی ارزش مشارکتی	Abdurahman et al,2021; Arbogast et al, 2020; Ayachi & Jaouadi,2017; Branstrator et al,2022; Cerveny,2022; Chen & Wu,2024; Guillén-Peñafiel et al,2022; Hammer & Siegrist,2008; Koens et al,2021; Petrić and Mandic,2014; Przybysz et al,2024; Shen et al,2023; Tyrväinen et al,2014; Sheldon, 2020	۱۴	۳۱٪
یادگیری تعاملی	Landon et al, 2019; Guillén-Peñafiel et al,2022; Lengieza et al,2022; Nguyen et al, 2023; Rezapouraghdam et al, 2023; Zhou et al,2023; Spring, 2022; Sheldon, 2020	۸	۱۷٫۸٪
تهد محیط زیستی	Cerveny,2022; Hofman & Hughes,2018; Kim et al,2018; Petrić and Mandic,2014; Rodrigues et a, 2019; Breiby et al, 2020; Sheldon, 2020	۷	۱۵٫۶٪
نوآوری و پویایی	Ball,2023; Branstrator et al,2022; Buning & Lulla,2020; Chung et al,2019; Koens et al,2021; Lim et al,2017; Mantas et al,2022; Nautiyal et al,2023	۸	۱۷٫۸٪
شخصی سازی سیستم تجربه	Landon et al, 2019; Çakar & Seyitoğlu,2021; Cerveny,2022; Kirillova & Keheto,2016; Lukoseviciute et al,2021; Mlynkowiak,2023; Moyle et al,2017; Yen,2022	۸	۱۷٫۸٪
مجموع		۴۵	۱۰۰٪

▪ **چارچوب مفهومی پیشنهادی طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت**
چارچوب پیشنهادی بر مبنای واکاوی متون (جامعه آماری ۹۴ مقاله منتخب)، شبکه ای سازمان یافته از پیش رانها همسوی با مدل فرایند سیستمی (پیشایند، فرایند و نتایج) را ارائه می نماید که برای ادراک و تحلیل ارتباط ارگانیک میان ارکان سیستم تجارب پایدار تفرج مبتنی طبیعت، ضروری است (شکل شماره ۷) و با برخی از مطالعات پیشین در سایر زمینه های صنعت گردشگری و مهمان

نوازی در پژوهش های مروری، همسو است (Vlahovic-Mlakar & Ozretic-Dosen, 2022; John & Supramaniam, 2024).

شکل شماره (۷): پیش ران های طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت

چارچوب مفهومی پیشنهادی، به پژوهشگران و فعالان صنعت گردشگری کمک می کند تا در ابتدا، عوامل مؤثر بر طراحی تجربه براساس ترجیحات و انتظارات بازدیدکنندگان و ذی نفعان مقصد را شناسایی کند؛ دوم، شرایط ممکن برای بهبود هم آفرینی ارزش تجارب پایدار با مشارکت همه ذی نفعان را فراهم نمایند؛ و سوم، تجارب معنادار بازدیدکننده و حصول به ارزشهای پایدار برای مقصد را نیز ممکن و مقدور سازد (شکل شماره ۷). قضایای حاکم بر چارچوب مفهومی پیشنهادی طراحی تجربه پایدار در تفرج مبتنی بر طبیعت، به شرح زیر است:

P1. تأثیر محرک های فردی بر فرآیند تجربه پایدار

محرک های فردی همچون انگیزش درونی، گرایش به ماجراجویی، تمایل به توسعه توانمندی ها و وضعیت ذهنی، از عناصر بنیادین در شکل گیری و ارتقاء تجارب پایدار به شمار می روند (Packer et al., 2014). انگیزش های درونی نظیر میل به یادگیری و رشد شخصی، با مشارکت در فعالیت های پایدار رابطه ای تقویت کننده دارند و تجربه گردشگری را از سرگرمی به سطحی یادگیرانه، تحول آفرین و معنادار ارتقا می دهد (Sheldon, 2020).

طراحی تجارب که با این نیازها و گرایش های درونی هم خوان باشند، نه تنها رضایت گردشگر را افزایش می دهد، بلکه تمایل او به انجام رفتارهای پایدار را نیز تقویت می کند (Buonincontri et al., 2017; Nguyen et al., 2023). شناسخت اهداف، انتظارات و وضعیت ذهنی گردشگران، زمینه ایجاد تجارب شخصی سازی شده را فراهم می آورد؛ تجارب که به صورت هم زمان رشد فردی، رفاه ذهنی و تعهد محیط زیستی را ارتقا می دهد (Lengieza, 2022; Volo, 2021).

بنابراین، محرک‌های فردی نه تنها نقش نیروی محرک در خلق تجارب پایدار را ایفا نموده، بلکه پیوندی ساختاری میان رضایت شخصی و تعهد به حفظ محیط‌زیست را برقرار می‌سازد.

P2. تأثیر ویژگی‌های مقصد بر فرآیند تجربه پایدار

ویژگی‌های مقصد، مناظر طبیعی اصیل و سیاست‌های حفاظتی، تجارب بازدیدکنندگان در راستای اهداف پایداری را هدایت نموده و سطح آگاهی محیط‌زیستی آنان را نیز افزایش می‌دهد (Mandić & McCool, 2023; Shen et al., 2023). همچنین، ترکیب هدفمند عناصر طبیعی و فرهنگی در طراحی تجربه، فرصت تأمل، خودکاوی و درک عمیق‌تر از تنوع فرهنگی و زیستی را فراهم می‌نماید (Lengieza, 2022; Spring, 2022). علاوه بر این، اصالت ادراک شده، میراث فرهنگی و شهرت مقصد نیز از عوامل کلیدی در افزایش رضایت و وفاداری گردشگران بشمار آمده و از طریق تقویت پیوند عاطفی با مکان، به پایداری بلندمدت کمک می‌نماید (Cheng, 2023; Yen, 2022). در نهایت، سیاست‌های مشارکتی و همکاری میان ذی‌نفعان محلی، تعادلی میان حفاظت از منابع و رضایت بازدیدکنندگان ایجاد می‌نماید که برای پایداری بلندمدت مقصد ها ضروری است (Stienmetz et al., 2021; Alazaizeh et al., 2019).

P3. تأثیر فرآیند تجربه بر نتایج فردی گردشگر

مشارکت فعال، یادگیری تعاملی و آگاهی محیط‌زیستی سه عامل محوری در بهبود نتایج فردی گردشگران بشمار می‌آید، این عوامل حس مالکیت و رشد شخصی را تقویت نموده و زمینه‌ساز توانمندسازی روان‌شناختی می‌شوند (Sheldon, 2020). محیط‌های یادگیری تعاملی با افزایش خود آگاهی و اعتماد به نفس، کیفیت ادراک شده، تجربه و رفاه روان‌شناختی گردشگر را بهبود می‌بخشند (Fragidis et al., 2022). از سوی دیگر، تجاربی که بر بنیان ارزش‌ها و فرهنگ محلی طراحی می‌شوند، علاوه بر معنابخشی، سطح دلبستگی مکان و میزان رضایت پایدار را نیز افزایش می‌دهد (Wolf et al., 2017; Bhandari et al., 2024).

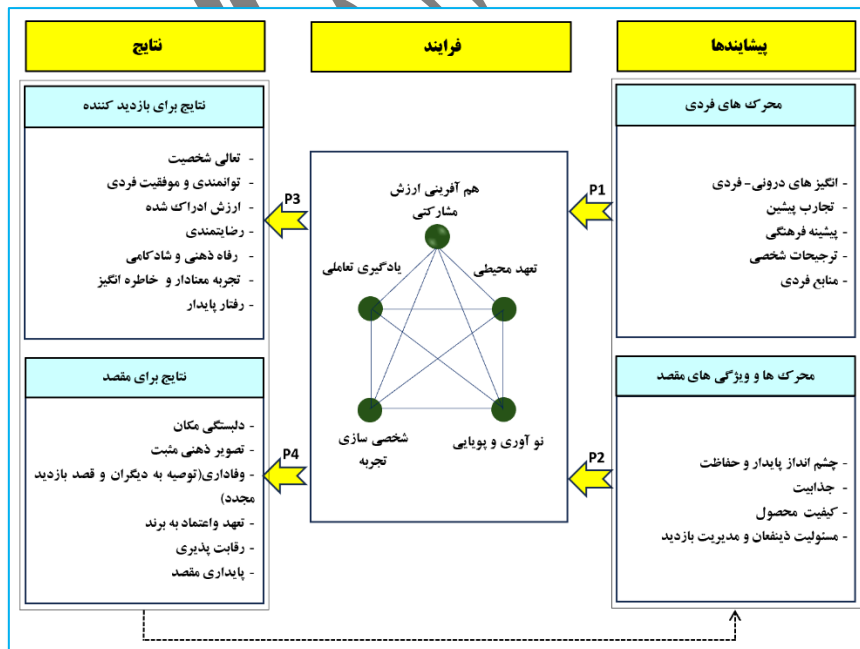
شخصی‌سازی خدمات و انطباق تجربه با ارزش‌های فردی، پیوند میان این ارزش‌ها و رفتارهای پایدار را تقویت می‌کند (Çakar & Seyitoğlu, 2021). افزون بر آن، فناوری‌های هوشمند از طریق خلق تجارب غوطه‌ور و داده‌محور، رشد فردی و پایداری را هم‌افزا می‌سازند (Neuhofer, 2015; Gretzel, 2020; Ball, 2023). محور است که یادگیری، خودتغییری و ارتقای تعهد محیط‌زیستی را حتی پس از سفر نیز، استمرار می‌بخشد.

P4. تأثیر فرآیند تجربه بر حصول نتایج پایدار برای مقصد

طراحی تجارب پایدار، فراتر از تأثیرگذاری بر فرد، پیامدهای گسترده برای مقصد در زمینه های مختلف و از جمله ارتقای مزیت رقابتی را، به همراه دارد (Mazilu et al., 2017; Koens et al., 2021). عناصری مانند هم آفرینی ارزش، شخصی سازی، نوآوری و تعهد محیط زیستی، علاوه بر افزایش رضایت گردشگران، از طریق افزایش وفاداری و تبلیغ دهان به دهان، ارتقای پایداری اجتماعی - اقتصادی مقصد را ممکن می سازد (Nguyen et al., 2023). افزون بر این، سطح بالای رضایت گردشگر با دل بستگی مکان و بروز رفتارهای پایدار، رابطه ای مستقیم دارد (Bhandari et al., 2024).

فناوری های دیجیتال و هوشمند از طریق یکپارچه سازی منابع و ارتقای اکوسیستم خدمات، سطح یادگیری و شخصی سازی را افزایش داده و بدین ترتیب تجربه گردشگر را غنی تر می سازند (Rodrigues & Costa, 2024). در مجموع، فرآیند طراحی تجارب پایدار با ادغام فناوری، تعامل انسانی و تعهد محیط زیستی، چرخه ای هم افزا از رضایت، وفاداری و پایداری برای مقصد را پی ریزی می نماید (Aschauer & Egger, 2023)، (شکل شماره ۸).

شکل شماره ۸): چارچوب مفهومی طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت

بحث و نتیجه‌گیری

رشد تولید دانش در زمینه طراحی تجارب پایدار از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۵، نشان‌دهنده گذار از رویکردهای سنتی کالامحور به طراحی انسان‌محور و پایدار است. در این چارچوب، تجربه بازدیدکننده نه تنها به‌عنوان خروجی مصرفی، بلکه به‌عنوان فرآیندی تحول‌آفرین برای تقویت رفتار مسئولانه و احیای اکوسیستم محلی تفسیر می‌شود (Tussyadiah, 2014; Pine & Gilmore, 2019). اوج انتشار مقالات در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ (مانند ۱۶ مقاله در سال ۲۰۲۳) به‌عنوان پاسخی به چالش‌های جهانی نظیر تغییرات اقلیمی و فشار بر منابع طبیعی تفسیر می‌شود که تقاضا برای تجارب پایدار را افزایش داده است (Scott & Gössling, 2022; Skiniti et al., 2024). این یافته‌ها با مطالعه "Fossgård & Fredman, 2019"، هم‌راستا است که بر ادغام حفاظت محیطی با طراحی تجربه تأکید دارد. با این حال، تمایز پژوهش حاضر در استفاده از تحلیل علم‌سنجی برای کمی‌سازی روندهای نوظهور و پیشنهاد برای پژوهشگران آتی است (Zha et al., 2020; Breiby et al., 2020; Godovykh & Tasci, 2020).

خوشه‌بندی هم‌رخدادی واژگان با چهار خوشه اصلی (گردشگری پایدار، گردشگری مبتنی بر طبیعت، رضایت و طراحی تجربه) نشان‌دهنده پیوند ارگانیک میان رفتار پایدار، رضایت بازدیدکننده، تجارب معنادار و مدیریت مقصد برای احیاء و مراقبت از اکوسیستم محلی (محیط زیستی، فرهنگی-اجتماعی و اقتصادی) است که ارزشها، نگرشها و رفتارهای تحول‌آفرین و پایدار را نیز بر می‌انگیزد (Kirtıl & Aşkun, 2021; Uslu & Tosun, 2024). این یافته با مطالعه "Breiby et al., 2020"، همخوانی دارد که پایداری را ابزاری برای ارتقای ارزش ادراک‌شده تجربه می‌داند. تفاوت بارز پژوهش حاضر در تحلیل روند زمانی هم‌رخدادی است که واژگان نوظهور مانند "مشارکت ذی‌نفعان، طراحی تجربه، تجربه خاطره‌انگیز و رفتار پایدار" را برجسته می‌کند که می‌تواند به‌عنوان حوزه‌های داغ آینده نیز، بشمار آیند (Scuttari et al., 2021; Khanra et al., 2021).

رویکردهای نظری شناسایی شده (تجربه‌محور، مشارکتی، یکپارچه و همدلانه طبیعت‌محور و طراحی هم‌آفرین و پایدار) چارچوب‌هایی کل‌نگر برای هم‌آفرینی ارزش تجربه را ارائه می‌دهند که با ادغام همدلی، نوآوری و پایداری، رفتار و تجارب پایدار را تسهیل می‌کنند (Brown, 2008; Mandić & McCool, 2023). این رویکردها با مطالعه "Scuttari et al., 2021"، در تأکید بر نوآوری خلاقانه هم‌راستا است؛ اما، تمایز اصیل پژوهش حاضر در آشکار سازی رویکرد هم‌آفرین و پایدار بر مبنای مشارکت در خلق ارزش توسط کلیه ذی‌نفعان محلی و

گردشگران و از سوی دیگر، پیوند آن با مدل سیستمی در فرایند طراحی تجارب پایدار است (Fesenmaier & Xiang, 2017; Jernsand et al., 2015).

مشارکت نظری و سهم نوآورانه پژوهش در تمایز با ادبیات پیشین، در ارائه چارچوبی سیستمی نهفته است که با سازماندهی و پیوند ارگانیک میان سه رکن پیشایندها (محرک‌های فردی و ویژگی‌های مقصد)، فرآیند (هم‌آفرینی ارزش، یادگیری تعاملی، تعهد محیطی، شخصی سازی تجربه و نوآوری و پویایی) و نتایج (تجارب معنادار بازدیدکننده و پایداری مقصد)، شکاف نظری در پیوند میان طراحی تجربه و پایداری را پوشش می‌دهد و طراحی تجارب را به فرآیندی تکرارشونده و مشارکتی تبدیل می‌نماید (Vlahovic-Mlakar & Ozretic-Dosen, 2022; Mandić et al., 2024; John & Supramaniam, 2024; McCool, 2023; Tussyadiah, 2014). این مدل، با گسترش رویکردهای پیشین مانند طراحی انسان محور و هم‌آفرینی ارزش تاکید دارد (Fossgard & Fredman, 2019; Breiby et al., 2020). تحلیل علم سنجی نیز با شناسایی واژگانی نوظهور مانند مشارکت ذی نفعان، طراحی تجربه، تجربه خاطره‌انگیز و رفتار پایدار، پویایی‌های علمی در این حوزه برای ترکیب مفاهیم داغ در پژوهش‌های آتی را آشکار می‌سازد (Khanra et al., 2021; Scuttari et al., 2021).

مشارکت کاربردی پژوهش در ارائه راهبرد برای مدیران مقصد‌های تفریح مبتنی بر طبیعت است که با تمرکز بر شخصی سازی تجربه و نوآوری دیجیتال، رضایت، تجارب معنادار و رفتار پایدار را ارتقاء دهند (Guerra & Gonçalves, 2024; Wu et al., 2024). استفاده از فناوری هوشمند برای مدیریت ظرفیت نگهداشت و کاهش رد پای کربن (Xu, 2023; Gössling et al., 2020) و همچنین، تسهیل در فرایند هم‌آفرینی ارزش به منظور توزیع عادلانه منافع اجتماعی - اقتصادی و حمایت از ارزشهای پایدار، بخشی دیگر از رهنمودهای موثر به شمار می‌آیند (Onofri & Narain, 2025; Cavalcante et al., 2025).

محدودیت‌های پژوهش شامل تمرکز بر مقالات انگلیسی زبان و نمایه شده در پایگاه‌های اسکوپس و وب آو ساینس است که سایر منابع علمی و مطالعات غیرانگلیسی یا منتشر نشده را حذف نموده است. همچنین، تأکید بر داده‌های کمی و یا کیفی مروری، ممکن است جنبه‌های کیفی عمیق‌تر و برآمده از مناطق جغرافیایی گوناگون را نادیده گرفته باشد (Madeira et al., 2023; Matos et al., 2021).

علاوه بر این، واکاوی محتوی نظام مند ۹۴ مقاله منتخب در حوزه طراحی تجارب پایدار، نشان می‌دهد که ادبیات این حوزه به تدریج از رویکردهای صرفاً توصیفی به جانب رویکردهای طراحی محور، تحول آفرین و مبتنی بر هم‌آفرینی ارزش میان ذی نفعان مختلف بازجهت گیری شده است. این تحول، زمینه نظری و عملی مؤثر برای جهت گیری دستور کار پژوهش‌های آینده در خصوص

طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت بر مبنای تقدم زمانی و برآمده از مقالات شاخص به شرح عرصه های پیشنهادی زیر را فراهم می سازد:

طراحی هدفمند تجربه گردشگری به منظور تأثیر گذاری بر انگیزش، یادگیری و رفتارهای پایدار بازدیدکنندگان، یکی از محوری ترین جهت گیری های پژوهشی آینده محسوب می شود. پژوهش ها تأکید دارند که می باید تجاربی را طراحی کرد تا حساسیت گردشگران نسبت به حفاظت از گونه ها و زیست بوم های طبیعی را تقویت نماید (Ardoin et al., 2015)؛ ضمن اینکه، مدیریت و استمرار فرآیند یادگیری گردشگران از طریق فناوری های وب محور و شبکه های اجتماعی، به عنوان مسیریابی مکمل و اثرگذار برای پژوهش های آتی معرفی شده اند (Ballantyne et al., 2011). همچنین، بخش قابل توجهی از ادبیات بر کمبود مطالعات تجربی عمیق تأکید دارد؛ به ویژه پژوهش هایی که بتواند روابط علی میان تجربه بازدیدکننده، دلبستگی مکان، واکنش های عاطفی و رفتارهای پایدار در مقصد های طبیعی را تحلیل کنند (Kirillova & Kehto, 2016; Buinoncontri et al., 2017).

از منظر گردشگری پایدار، پژوهش های آینده باید نقش گردشگران آگاه و مسئول در حفاظت و بازآفرینی منابع مقصد و نیز تأثیر رهبری تحول آفرین در سازمان ها و کسب و کارهای گردشگری را مورد توجه قرار دهند (Sheldon, 2020). افزایش آگاهی گردشگران نسبت به پیامدهای اجتماعی و محیط زیستی سفر و طراحی فرصت هایی برای تجارب پایدار، از مسیرهای کلیدی پژوهش های آتی به شمار می رود (Breiby et al., 2020). در این میان، تحلیل رابطه میان مسئولیت اجتماعی، نوآوری های محیط زیستی و ویژگی های زمینه ای گردشگران می تواند به درک عمیق تری از شکل گیری رفتارهای پایدار منجر شود (Chung et al., 2019). در همین راستا، ارزیابی پیامد های فعالیت های گردشگری بر منابع مقصد و بررسی چگونگی ادغام ابعاد محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی در فرآیندهای مدیریت پایدار مقصد، همچنان از زمینه های اولویت دار پژوهش تلقی می شوند (Ballantyne et al., 2011).

استفاده از داده های بزرگ و سیستم های اشتراکی (نظیر حمل و نقل هوشمند) از عرصه های نوظهور برای ارتقای تجارب پایدار است (Buning & Lulla, 2020). همچنین، استفاده از داده های طولی و مطالعات تطبیقی بین کشوری و بین منطقه ای می تواند ضمن افزایش قابلیت تعمیم نتایج، به توسعه و بومی سازی شاخص های ارزیابی پایداری کمک کند (Foronda-Robles et al., 2020; Khanh & Phong, 2020). افزون بر این، نقش باورها و احساسات گردشگران در شکل گیری رفتار مسئولانه محیط زیستی، همچنان نیازمند پژوهش های گسترده تر است (Kim et al., 2018).

تمرکز فزاینده ادبیات بر تجارب پایدار و به یادماندنی، توجه به هم آفرینی ارزش با مشارکت همه ذی نفعان محلی را برجسته ساخته است (Koens et al., 2021). تعمیق درک از پیوند عاطفی بازدیدکنندگان با محیط‌های طبیعی در فرآیند طراحی تجارب گردشگری (Mandić & McCool, 2023)، بهره‌گیری از مفهوم سفر پایدار بازدیدکننده (Fragidis et al., 2022) و طراحی تجارب دیجیتال و تحول‌آفرین با تمرکز بر پیامدهای بلندمدت آن‌ها (Neuhofer, 2024)، از دیگر جهت‌گیری‌های مهم پژوهشی آینده به شمار می‌روند.

پژوهش‌های آتی همچنین می‌باید، نقش عوامل فرهنگی، تفاوت‌های زمینه‌ای و میزان مشارکت ذی نفعان در شکل‌دهی رفتار پایدار را بررسی نموده (Rezapouraghdam et al., 2023) و از سوی دیگر، تأثیر شبکه‌های اجتماعی در ارزیابی، اشتراک‌گذاری و سازماندهی تجارب سفر را مورد تحلیل قرار دهد (Stienmetz et al., 2021). بررسی چارچوب‌های نهادی و محدودیت‌های قانونی حاکم بر تجربه بازدیدکنندگان، به‌ویژه در تفرج مبتنی بر طبیعت و مناطق حفاظت‌شده نیز، از دیگر مسیرهای مهم پژوهشی آینده است (Spring, 2022).

از منظر روش‌شناختی، تأکید بر رویکردهای ترکیبی، مطالعات موردی و تمرکز بر مقصدهای گردشگری نوظهور، می‌تواند به غنای فرهنگی و جغرافیایی ادبیات این حوزه کمک کند (Mandić & McCool, 2023; Fossgard & Fredman, 2019). در نهایت، پیاده‌سازی چارچوب مفهومی پیشنهادی از طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت حاصل از پژوهش حاضر، می‌تواند مبنایی عملیاتی برای اعتبار سنجی مدل پیشنهادی به‌طور ویژه در ایران و راهنمایی مؤثر برای پژوهشگران آینده نیز، باشد.

بیانیه نهایی پژوهش آنست که طراحی تجارب پایدار، فرایند هم‌آفرینی ارزش برای تحول در نگرشها، ارزشها و رفتار ذینفعان با هدف احیاء و پایداری اکوسیستم محلی (محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی) و از سوی دیگر، نیل به تجارب معنادار برای بازدیدکنندگان در زمینه تفرج مبتنی بر طبیعت با تأکید بر مقصد‌های طبیعی پر تقاضا، به شمار می‌آید.

تعارض منافع

از دیدگاه نویسندگان، تعارض منافع وجود ندارد؛ زیرا، مقاله، مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری دانشگاه خوارزمی است که سهم نویسندگان به تناسب جایگاه در نقش استادان راهنما – مشاور و دانشجو به ترتیب، بازتاب داده شده است.

ORCID

Mojtaba Javdan		https://orcid.org/0000-0002-4283-3057
Nilofar Abaspoor		https://orcid.org/0000-0001-7965-0492
Fateme Soltan Taghizade		https://orcid.org/0009-0001-1971-0710

منابع

- اسدیان اردکانی، فائزه (۱۴۰۴)، تحلیل رضایت گردشگران از منظر هوش مصنوعی: یک مطالعه کتاب‌سنجی، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۲۰(۷۱)، ۲۵۳-۲۹۴. doi: 10.22054/tms.2025.83370.3012
- شکاری، فاطمه (۱۴۰۲)، ارائه چارچوب مفهومی چند وجهی برای تجربه گردشگران مذهبی: مرور نظام مند، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۸(۶۳)، ۱۰۵-۱۴۸. doi: 10.22054/tms.2023.74621.2848
- شکاری، فاطمه (۱۴۰۱)، گردشگری و هویت ملی- قومی: تحلیل کتاب سنجی، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۷(۶۰)، ۷۹-۱۱۵. doi: 10.22054/tms.2023.71904.2797
- Abang Abdurahman, A. Z., Md Nasir, S. A., Wan Yaacob, W. F., Jaya, S., & Mokhtar, S. (2021). *Spatio-Temporal Clustering of Sarawak Malaysia Total Protected Area Visitors*. Sustainability, 13(21), 11618. <https://doi.org/10.3390/su132111618>
- Agapito, D. Kronenburg, R. Pinto, p. (2022) *A Review on Destination Social Responsibility: Towards a Research Agenda*. Current Issues in Tourism, 13 July 2022, pp. 1–19, <https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2091432>.
- Akin, M. H., Ozturk, Y., & Karamustafa, K. (2022). *A comparative perspective on destination competitiveness through visitors' and stakeholders' perceptions in the region of Cappadocia*. Journal of Hospitality and Tourism Insights. <https://doi.org/10.1108/jhti-01-2021-0015>
- Alazaizeh, M. M., Jamallah, M. M., Mgonja, J. T., & Ababneh, A. (2019). *Tour guide performance and sustainable visitor behavior at cultural heritage sites*. Journal of Sustainable Tourism, 27(11), 1708–1724. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1658766>
- Amoruso, G. (2024). *Design for Cultural Cooperation. Interaction, Experience, and Heritage Awareness*. Proceedings Heritage Digital Technologies and Tourism Management - HEDIT2024. <https://doi.org/10.4995/hedit2024.2024.17512>
- Anastasiou, M. (2019). *Mapping international students' expectations from the Cy hospitality and tourism higher education: an early dropout indicator*. Tourism and Hospitality Management, 25(2), 269–290. <https://doi.org/10.20867/thm.25.2.2>
- Antunes, M., Dias, Á., Gonçalves, F., Sousa, B., & Pereira, L. (2023). *Measuring Sustainable Tourism Lifestyle Entrepreneurship Orientation to Improve Tourist Experience*. Sustainability, 15(2), 1201. <https://doi.org/10.3390/su15021201>

- Ar. Amit Pachauri. (2024). *Sustainable Tourism Infrastructure Development*. Indian Scientific Journal of Research in Engineering and Management, 08(05), 1–5. <https://doi.org/10.55041/ijrsrem32769>
- Arbogast, D., Butler, P., Faulkes, E., Eades, D., Deng, J., Maumbe, K., & Smaldone, D. (2020). *Using social design to visualize outcomes of sustainable tourism planning: a multiphase, transdisciplinary approach*. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 32(4), 1413–1448. <https://doi.org/10.1108/ijchm-02-2019-0140>
- Ardoin, N. M., Wheaton, M., Bowers, A. W., Hunt, C. A., & Durham, W. H. (2015). *Nature-based tourism's impact on environmental knowledge, attitudes, and behavior: a review and analysis of the literature and potential future research*. Journal of Sustainable Tourism, 23(6), 838–858. <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1024258>
- Arif, M., Behzad, H. M., Tahir, M., & Li, C. (2022). *Nature-based tourism influences ecosystem functioning along waterways: Implications for conservation and management*. Science of the Total Environment, 842, 156935. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.156935>
- Aschauer, W., & Egger, R. (2023). *Transformations in tourism following COVID-19? A longitudinal study on the perceptions of tourists*. Journal of Tourism Futures. <https://doi.org/10.1108/jtf-08-2022-0215>
- Asih, S. W., & Nugroho, P. (2025). *Dimensions and Mechanisms of Environmental Behavior Among Visitors to Nature-Based Destinations: A Case Study of Gunung Ciremai National Park, Indonesia*. Jurnal Sylva Lestari: Journal of Sustainable Forest, 13(3), 676–691. <https://doi.org/10.23960/jsl.v13i3.1121>
- Astrid, D., Yuliya, K(2024). *Value co-creation in tourism living labs*, Journal of Business Research, Elsevier, vol. 183(C). DOI: 10.1016/j.jbusres.2024.114820
- Avecillas-Torres, I., Herrera-Puente, S., Galarza-Cordero, M., Coello-Nieto, F., Farfán-Pacheco, K., Alvarado-Vanegas, B., Ordóñez-Ordóñez, S., & Espinoza-Figueroa, F. (2025). *Nature Tourism and Mental Well-Being: Insights from a Controlled Context on Reducing Depression, Anxiety, and Stress*. Sustainability, 17(2), 654. <https://doi.org/10.3390/su17020654>
- Ayachi, H., & Jaouadi, S. (2017). *Problems and perspective of ecotourism in the Island of Farasan*. Society and Business Review, 12(2), 235–251. <https://doi.org/10.1108/sbr-10-2016-0056>
- Baghdadi A., & David, L. D. (2025). *Effect of Smart Tourism Technology Use on Memorable Tourism Experience: The Budapest Sample*. Journal of Posthumanism, 5(5), 3893–3904. <https://doi.org/10.63332/joph.v5i5.1828>
- Ball, E. (2023). *The Effects of Nature-Based Travel in Virtual Reality: The Role of Spatial Presence and Narrative Engagement*. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking. <https://doi.org/10.1089/cyber.2022.0240>
- Ballantyne, R., Packer, J., & Sutherland, L. A. (2011). *Visitors' memories of wildlife tourism: Implications for the design of powerful interpretive experiences*. Tourism Management, 32(4), 770–779. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.06.012>
- Baloch, Q.B., Shah, S.N., Iqbal, N., M., Asadullah, M., Mahar, S., Khan A. U (2023): *Impact of tourism development upon environmental sustainability: a suggested*

- framework for sustainable ecotourism. *Environ Sci Pollut Res* 30, 5917–5930 (2023). <https://doi.org/10.1007/s11356-022-22496-w>
- Bernaki, W., & Marso, S. (2023). *Tourist Experience in Destinations: Rethinking a Conceptual Framework of Destination Experience*. *Journal of Marketing Research & Case Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.5171/2023.340232>
- Bhandari, H., Mittal, A., & Arora, M. (2024). *Influence of memorable tourism experience on attitude towards pilgrimage: a moderated-mediation model with memorable religious experience and religiosity*. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*. <https://doi.org/10.1108/jhti-11-2023-0848>
- Binkhorst, E., & Den Dekker, T. (2009). *Agenda for co-creation tourism experience research*. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 18(2-3), 311–327.
- Blumenthal, V. (2020). *Consumer immersion in managed visitor attractions: The role of individual responses and antecedent factors*. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 20(1), 4–27. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1725624>
- Blythe, J. (2021). *Empathic design in ocean-dependent communities*. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(5), 789–805.
- Branstrator, J. R., Cavaliere, C. T., Xiong, L., & Knight, D. (2022). *Extended reality and sustainable tourism: restorying human-wildlife relationships for biocultural conservation*. *Journal of Ecotourism*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/14724049.2022.2055046>
- Breiby, M. A., Duedahl, E., Qian, H., & Ericsson, B. (2020). *Exploring sustainable experiences in tourism*. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 20(4), 335–351. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1748706>
- Brown, T. (2008). *Design thinking*. *Harvard Business Review*, 86(6), 84–92.
- Bueddefeld, J., & Winkle, C. V. (2023). *Polar bears, climate change, and trusted messengers: informing the Contextual Model of Transformative Learning Theory*. *Journal of Ecotourism*, 23(3), 395–413. <https://doi.org/10.1080/14724049.2023.2267800>
- Buning, R. J., & Lulla, V. (2020). *Visitor bikeshare usage: tracking visitor spatiotemporal behavior using big data*. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(4), 711–731. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1825456>
- Buonincontri, P., Marasco, A., & Ramkissoon, H. (2017). *Visitors' Experience, Place Attachment and Sustainable Behaviour at Cultural Heritage Sites: A Conceptual Framework*. *Sustainability*, 9(7), 1112. <https://doi.org/10.3390/su9071112>
- Çakar, K., & Seyitoğlu, F. (2021). *Motivations and experiences of tourists visiting Hasankeyf as a last chance tourism destination*. *Journal of Ecotourism*, 22(2), 237–259. <https://doi.org/10.1080/14724049.2021.1965151>
- Calisto M., Sarkar, S(2024): *A systematic review of virtual reality in tourism and hospitality: The known and the paths to follow*, *International Journal of Hospitality Management* Volume 116, January 2024, <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2023.103623>
- Calvén, A., Beery, T., Kristofers, H., Johansson, M., Carlbäck, M., Wendin, K(2025): *Outdoor recreation, nature-based tourism and food: experiences and adaptations in the hospitality industry during the COVID-19 pandemic—a*

- review; *Frontiers in Sustainable , Tourism*, 2025, (13), Volume 4 – 2025; <https://doi.org/10.3389/frsut.2025.1529233>
- Câmara, E., Pocinho, M., Agapito, D., & de Jesus, S. N. (2023). *Meaningful experiences in tourism: A systematic review of psychological constructs*. *European Journal of Tourism Research*, 34, 3403-3403 <https://doi.org/10.54055/ejtr.v34i.2964>.
- Carvalho, M., Kastenholz, E., & Carneiro, M. J. (2021). *Pairing Co-Creation with Food and Wine Experiences—A Holistic Perspective of Tourist Experiences in Dão, a Portuguese Wine Region*. *Sustainability*, 13(23), 13416. <https://doi.org/10.3390/su132313416>
- Cavalcante, W.Q., Coelho, A., & Bairrada, C.M. (2025). *A Place to Remember? Exploring Perceived Destination Sustainability Effects on Memory and Place Attachment: The Role of Tourism Experience and Value Co -Creation*. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. DOI: 10.1002/csr.3237
- Cerveny, L. K. (2022). *Sustainable recreation and tourism: Making sense of diverse conceptualizations and management paradigms*. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 38, 100520. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2022.100520>
- Chatkaewnapanon, Y., & Kelly, J. M. (2019). *Community arts as an inclusive methodology for sustainable tourism development*. *Journal of Place Management and Development*, 12(3), 365–390. <https://doi.org/10.1108/jpmd-09-2017-0094>
- Chen, W., & Wu, M. (2024). *Exploring the role of psychological ownership in tourists' shift toward sustainable behavior in cultural tourism*. *Journal of Sustainable Tourism*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/09669582.2024.2341890>
- Chen, Y., Wang, Y., & Li, K. (2021). *Recognition and Application of Tunnel Water Accumulation Based on Computer Vision*. *Journal of Physics Conference Series*, 2010(1), 012043–012043. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/2010/1/012043>
- Chirico A, Pizzolante M, Kitson A, Gianotti E, Riecke BE and Gaggioli A (2022) *Defining Transformative Experiences: A Conceptual Analysis*. *Front. Psychol.* 13:790300. doi: 10.3389/fpsyg.2022.790300
- Chung, N., Tyan, I., & Lee, S. J. (2019). *Eco-Innovative Museums and Visitors' Perceptions of Corporate Social Responsibility*. *Sustainability*, 11(20), 5744. <https://doi.org/10.3390/su11205744>
- Colavitti, A. M., & Usai, A. (2015). *Partnership building strategy in place branding as a tool to improve cultural heritage district's design. The experience of UNESCO's mining heritage district in Sardinia, Italy*. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 5(2), 151–175. <https://doi.org/10.1108/jchmsd-02-2014-0007>
- Coroş, M. M., Gică, O. A., Yallop, A. C., & Moisescu, O. I. (2017). *Innovative and sustainable tourism strategies*. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 9(5), 504–515. <https://doi.org/10.1108/whatt-07-2017-0033>
- Creţu, D. M. (2019). *Designing rigorous and relevant learning experiences for future teachers*. In *MATEC Web of Conferences* (Vol. 290, p. 13002). EDP Sciences.

- De Angelis, R., Reynolds, L., Koenig, N., & Bosangit, C. (2025). *Conceptualising Circular Tourism: Taking a Place-Based Eco-System Perspective*. Circular Economy. DOI:10.55845/tvuz5672
- Dell'Eva, M., Nava, C. R., & Osti, L. (2020). *Perceptions and satisfaction of human-animal encounters in protected areas*. Worldwide Hospitality and Tourism Themes, 12(4), 441–458. <https://doi.org/10.1108/whatt-05-2020-0024>
- Della Lucia, M., Lazic, S.(2024) *A New Disciplinary Perspective on Values-Based Placemaking: Humanistic Destinations*, Destination Conscience: Seeking Meaning and Purpose in the Travel Experience, Harald Pechlaner, Natalie Olbrich, Giulia Isetti; DOI: <https://doi.org/10.1108/9781804559604>
- Deng, Y., Lee, H. M., Lee T., Hyun, S.S(2024) *Co-creation of the tourist experience: A systematic assessment scale* Tourism Management Perspectives Volume 51, March 2024, <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101212>
- Dias, C., & Dias, V. (2019). *Memorable tourism experience design an effective destination marketing tool*. Anatolia, 30(4), 626–628. <https://doi.org/10.1080/13032917.2019.1668727>
- Dogan, U. (2015). *Student Engagement, Academic Self-efficacy, and Academic Motivation as Predictors of Academic Performance*. The Anthropologist, 20(3), 553–561. <https://doi.org/10.1080/09720073.2015.11891759>
- Donici, D. S., & Dumitras, D. E. (2024). *Nature-Based Tourism in National and Natural Parks in Europe: A Systematic Review*. Forests. <https://doi.org/10.3390/f15040588>
- Đurić, Z., Cvijanović, D., Petek, V., & Potočnik Topler, J. (2025). *Sustainability Struggle: Challenges and Issues in Managing Sustainability and Environmental Protection in Local Tourism Destinations Practices—An Overview*. Sustainability, 17(15), 7134. <https://doi.org/10.3390/su17157134>
- Epting, S. (2021). *The United States Department of Sustainability: Its Purpose and Moral Underpinnings*. Sustainability and Climate Change, 14(2), 84–91. <https://doi.org/10.1089/scd.2020.0088>
- Ercan, F., Sayin, K., Dalgin, T., & Gençer, K. (2025). *A bibliometric and systematic review of publications on augmented reality in sustainable tourism*. Sustainability, 17(4), 1508. <https://doi.org/10.3390/su17041508>
- Erschbamer, G., & Olbrich, N. (2024). *Destination Design for Sustainable Tourism*. Routledge EBooks, 222–226. <https://doi.org/10.4324/9781003365815-22>
- Esawe, A., Karim Taher Esawe, & Narges Esawe. (2024). *Understanding the implications of value co-creation in eco-hotels: the antecedents and consequences*. Journal of Hospitality and Tourism Insights. <https://doi.org/10.1108/jhti-04-2023-0233>
- Fazil, A. W., Hamidi, S. A., & Habibi, H. (2024). *Evaluating the Impact of Emerging Technologies on Mobile User Experience: The Role of User-Centered Design in Overcoming Development Challenges*. International Journal Software Engineering and Computer Science (IJSECS), 4(3), 1244–1252. <https://doi.org/10.35870/ijsecs.v4i3.3167>
- Fesenmaier D.R, Xiang Z (2017): *Design Science in Tourism Foundations of Destination Management*. Springer

- Filopoulos, S., & Frittella, N. (2019). *Designing sustainable and responsible wine tourism experiences*. BIO Web of Conferences, 12, 03006. <https://doi.org/10.1051/bioconf/20191203006>
- Force, A., Manuel-Navarrete, D., & Benessaiah, K. (2018). *Tourism and transitions toward sustainability: developing tourists' pro-sustainability agency*. Sustainability Science, 13(2), 431–445. <https://doi.org/10.1007/s11625-017-0448-y>
- Foronda-Robles, C., Galindo-Pérez-de-Azpillaga, L., Fernández-Tabales, A. (2020). *Progress and stakes in sustainable tourism: Indicators for smart coastal destinations*. Journal of Sustainable Tourism, 31(7), 1518-1537. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1864386>
- Fossgard, K., & Fredman, P. (2019). *Dimensions in the nature-based tourism experiencescape: An explorative analysis*. Journal of Outdoor Recreation and Tourism, 28, 100219. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2019.04.001>
- Fragidis, G., Riskos, K., & Kotzaivazoglou, I. (2022). *Designing the Tourist Journey for the Advancement of Sustainable Tourist Practices*. Sustainability, 14(15), 9778. <https://doi.org/10.3390/su14159778>
- Franch, M., Martini, U., Buffa, F., & Parisi, G. (2008). *4L tourism (landscape, leisure, learning and limit): responding to new motivations and expectations of tourists to improve the competitiveness of Alpine destinations in a sustainable way*. Tourism Review, 63(1), 4–14. <https://doi.org/10.1108/16605370810861008>
- Fredman, P., & Tyrväinen, L. (2010). *Nature-based tourism: Towards a new research agenda*. Journal of Sustainable Tourism, 18(8), 903–915.
- Gao, J. (2024). *Stakeholder perceptions of sustainable tourism development*. Sustainability, 16(16), 6742. <https://doi.org/10.3390/su16166742>
- Ghasemi M, González-García A, Charrahy Z, Serrao-Neumann S(2024): *Utilizing supply-demand bundles in Nature-based Recreation offers insights into specific strategies for sustainable tourism management*. Sci Total Environ. 2024 Apr 20;922:171185. doi: 10.1016/j.scitotenv.2024.171185.
- Godovykh, M. (2024). *Transformative experiences in tourism: Where, when, with whom, and how does tourists' transformation occur?* Frontiers in Sustainable Tourism, 3. <https://doi.org/10.3389/frsut.2024.1377844>. Frontiers
- Godovykh, M., & Tasci, A. D. A. (2020). *Customer experience in tourism: A review of definitions, components, and measurements*. Tourism Management Perspectives, 35, 100694. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100694>
- Groulx, M., Lemieux, C., Dawson, J., Stewart, E., & Yudina, O. (2016). *Motivations to engage in last chance tourism in the Churchill Wildlife Management Area and Wapusk National Park: The role of place identity and nature relatedness*. Journal of Sustainable Tourism, 24(11), 1523-1540.
- Guerra, R. J. d. C., & Gonçalves, E. C. C. (2024). *Co-Creation of Sustainable Tourism and Hospitality Experiences: Education and Organizations in Search of New Business Models*. Sustainability, 16(1), 321. <https://doi.org/10.3390/su16010321>
- Guillén-Peñafiel, R., Hernández-Carretero, A. M., & Sánchez-Martín, J. M. (2022). *Heritage Education as a Basis for Sustainable Development. The Case of*

- Trujillo, Monfragüe National Park and Villuercas-Ibores-Jara Geopark (Extremadura, Spain). *Land*, 11(8), 1183.
- Gupta A, Zhu H, Bhammar H, Earley E, Filipski M, et al. (2023) *Economic impact of nature-based tourism*. PLOS ONE 18(4), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0282912>
- Gupta, S., Nath Mishra, O., & Kumar, S. (2023). *Tourist participation, well-being and satisfaction: the mediating roles of service experience and tourist empowerment*. *Current Issues in Tourism*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2091429>
- Hakio, K., & Mattelmäki, T. (2019). *Future Skills of Design for Sustainability: An Awareness-Based Co-Creation Approach*. *Sustainability*, 11(19), 5247. <https://doi.org/10.3390/su11195247>
- Hammer, T., & Siegrist, D. (2008). *Protected Areas in the Alps: The Success Factors of Nature-Based Tourism and the Challenge for Regional Policy*. *GAIA - Ecological Perspectives for Science and Society*, 17(1), 152–160. <https://doi.org/10.14512/gaia.17.s1.13>
- Han, S., Ramkissoon, H., You, E., & Kim, M. J. (2023). *Support of residents for sustainable tourism development in nature-based destinations: Applying theories of social exchange and bottom-up spillover*. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 43, Article 100643. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2023.100643>
- Hassan, T. H., Fazia, C., Abdelmoaty, M. A., Janzakov Bekzot, Gozner, M., Muhanna Yousef Almakhyitah, ... Salem, A. E. (2024). *Sustainable pathways: understanding the interplay of environmental behavior, personal values, and tourist outcomes in farm tourism*. *Discover Sustainability*, 5(1). <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00354-8>
- Hofman, K., & Hughes, K. (2017). *Protecting the Great Barrier Reef: analysing the impact of a conservation documentary and post-viewing strategies on long-term conservation behaviour*. *Environmental Education Research*, 24(4), 521–536. <https://doi.org/10.1080/13504622.2017.1303820>
- Hong Nguyen , T., Ağbay, N. C., & Çakar, K. (2023). *Visitors' experiences of UNESCO World Heritage Site: evidence from Göbeklitepe, Türkiye*. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*. <https://doi.org/10.1108/jhti-05-2023-0311>
- Huang, T.-C., Chen, C.-C., & Chou, Y.-W. (2016). *Animating eco-education: To see, feel, and discover in an augmented reality-based experiential learning environment*. *Computers & Education*, 96, 72–82. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.02.008>
- Huang, Y., Deng, J., Li, J., & Zhong, Y. (2008). *Visitors' Attitudes Towards China's National Forest Park Policy, Roles and Functions, and Appropriate Use*. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(1), 63–84. <https://doi.org/10.2167/jost720.0>
- Huang, Y.-C., & Lin, Y. H. (2023). *The influence of perceived authenticity on pilgrimage image in the Dajia Mazu pilgrimage*. *Current Issues in Tourism*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/13683500.2023.2222581>
- Ibadi, T., & Ramdhani, M. I. (2024). *Perancangan UI/UX Website Informasi Wisata Dan Penginapan Di Kabupaten OKUS Berbasis Mobile*. *Jurnal Ilmiah Matrik*, 26(1), 59–67. <https://doi.org/10.33557/jurnalmatrik.v26i1.2939>

- Ivasciuc, I.-S., Candrea, A. N., Ispas, A., & Piuaru, B.-A. (2024). *A Bibliometric Analysis of Generation Z and Tourism Research: Insights from VOSviewer Mapping*. *Administrative Sciences*, 14(12), 337.
- Jensen, Ø., & Prebensen, N. (2015). *Innovation and Value Creation in Experience-based Tourism*. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15(sup1), 1–8. <https://doi.org/10.1080/15022250.2015.1066093>
- Jernsand, E. M., Kraff, H., & Mossberg, L. (2015). *Tourism experience innovation through design*. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15(sup1), 98–119. <https://doi.org/10.1080/15022250.2015.1062269>
- Jiang F, Huang R, Chen Q, Zhang J(2023): *Brand Equity, Tourist Satisfaction and Travel Intentions in a UNESCO Creative City of Gastronomy: A Case Study of Yangzhou, China*. *Foods*. 2023 Jul 13;12(14):2690. doi: 10.3390/foods12142690.
- Johansen, K. M., & Konu, H. (2025). *Designing transformative nature-based wellbeing tourism experiences: a case study from the Finnish Lakeland Region*. *Tourism Recreation Research*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/02508281.2024.2443983>
- John, S. P., & Supramaniam, S. (2024). *Value co-creation research in tourism and hospitality management: A systematic literature review*. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 58, 96–114. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2023.11.008>
- Johnson, A. G., & Buhalis, D. (2023). *Legitimacy in co-creating tourism value through customer-to-customer (C2C) online travel communities*. *Tourism Recreation Research*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/02508281.2023.2196488>
- Juma, L. O., & Khademi-Vidra, A. (2022). *Nature interpretation as an environmental educational approach in visitor management; The application dilemma for different target groups at Masai Mara National Reserve, Kenya*. *Sustainability*, 14(5), 2935. <https://doi.org/10.3390/su14052935>
- Justino, S., Cristina, Paula, & Gonçalves, D. (2023). *Constructed Wetlands as Nature-Based Solutions for Wastewater Treatment in the Hospitality Industry: A Review*. *Hydrology*, 10(7), 153–153. <https://doi.org/10.3390/hydrology10070153>
- Kalafatovic, D., Goran Mauša, Todorovski, T., & Giralt, E. (2019). *Algorithm-supported, mass and sequence diversity-oriented random peptide library design*. *Journal of Cheminformatics*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/s13321-019-0347-6>
- Khanra, S., Dhir, A., Kaur, P., & Mäntymäki, M. (2021). *Bibliometric analysis and literature review of ecotourism: Toward sustainable development*. *Tourism Management Perspectives*, 37, 100777. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100777>
- Kim, C.-M., van Rompay, T. J. L., Louwers, G. L. M., Yoon, J., & Ludden, G. D. S. (2023). *From a Morning Forest to a Sunset Beach: Understanding Visual Experiences and the Roles of Personal Characteristics for Designing Relaxing Digital Nature*. *International Journal*
- Kim, J.-H. (2018). *The Impact of Memorable Tourism Experiences on Loyalty Behaviors: The Mediating Effects of Destination Image and Satisfaction*. *Journal*

- of Travel Research, 57(7), 856–870.
<https://doi.org/10.1177/0047287517721369>
- Kim, M.-S., Kim, J., & Thapa, B. (2018). *Influence of Environmental Knowledge on Affect, Nature Affiliation and Pro-Environmental Behaviors among Tourists*. Sustainability, 10(9), 3109. <https://doi.org/10.3390/su10093109>
- Kirillova, K., & Lehto, X. (2016). *Aesthetic and Restorative Qualities of Vacation Destinations: How are They Related?* Tourism Analysis, 21(5), 513–527. <https://doi.org/10.3727/108354216X14653218477651>
- Kubota, Y., Miyasaka, T., Kajikawa, M., Oba, A., & Miyasaka, K. (2024). *Effectiveness of Non-Geotagged Social Media Data for Monitoring Visitor Experience in a National Park in Japan*. Sustainability, 16(2), 851. <https://doi.org/10.3390/su16020851>
- Kumar, P. (2024). *Emerging Trends in Sustainable Nature-Based Tourism*. Advances in Hospitality, Tourism and the Services Industry (AHTSI) Book Series, 109–124. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-8115-1.ch005>
- Kumar, P., Kulshreshtha, S. K., & Kumar, R. (2025). *Managing tourist expectations in nature-based tourism: Strategies for enhanced perception*. Journal of Tourism Management Research, 12(1), 107–114. <https://doi.org/10.18488/31.v12i1.4218>
- Landon, A. C., Woosnam, K. M., Keith, S. J., Tarrant, M. A., Rubin, D. M., & Ling, S. T. (2019). *Understanding and modifying beliefs about climate change through educational travel*. Journal of Sustainable Tourism, 27(3), 292–307. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560452>
- Lawson, G., Dean, D., He, Y., & Huang, X. (2021). *Motivations and Satisfaction of New Zealand Domestic Tourists to Inform Landscape Design in a Nature-Based Setting*. Sustainability, 13(22), 12415. <https://doi.org/10.3390/su132212415>
- Lee, S., Hwang, S., & Lee, K. (2025). *Beyond Individual UX: Defining Group Experience(GX) as a New Paradigm for Group-centered AI*. ArXiv, abs/2505.12780.
- Lee, T. H., & Jan, F.-H. (2019). *Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability*. Tourism Management, 70(2), 368–380. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.003>
- Lengieza, M. L., Hunt, C. A., & Swim, J. K. (2023). *Ecotourism, eudaimonia, and sustainability insights*. Journal of Ecotourism, 1–16. <https://doi.org/10.1080/14724049.2021.2024215>
- Lestar, T., & Hancock, J. C. (2024). *Memories that last: evaluating the impact of eco-tourism on children's future behaviour*. Journal of Organizational Ethnography, 13(1), 29–46. <https://doi.org/10.1108/joe-07-2023-0041>
- Li, J., Coca -Stefaniak, J. A., Nguyen, T
Sustainable tourist behavior: A systematic literature review and research agenda. Sustainable Development, 32(4), 3356–3374. <https://doi.org/10.1002/sd.2859>
- Li, J., J. Andrés Coca Stefaniak, J. A., Hong, T., & Morrison, A. M. (
tourist behavior: A systematic literature review and research agenda. Sustainable Development. <https://doi.org/10.1002/sd.2859>

- Liao, C.-S., & Chuang, H.-K. (2019). *Tourist preferences for package tour attributes in tourism destination design and development*. Journal of Vacation Marketing, 26(2), 135676671988025. <https://doi.org/10.1177/1356766719880250>
- Lin, Z. (CJ), Ruan, H., Zhang, H., & Xiwen (Sivin) Xiao. (2024). *Antecedents, manifestations, and environmental consequences of destination anthropomorphism: The case of nature-based destinations*. Journal of Hospitality and Tourism Management, 58, 432–444. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2024.03.001>
- Long, Y., & Chan, C.-S. (2024). *Do destination personality and self-congruity matter for the pro-environmental behavioral intention? Nature-based pro-environmental behavior*. International Journal of Tourism Cities. <https://doi.org/10.1108/ijtc-05-2023-0100>
- Lukoseviciute, G., Pereira, L. N., & Panagopoulos, T. (2021). *Sustainable recreational trail design from the recreational opportunity spectrum and trail user perception: a case study of the Seven Hanging Valleys*. Journal of Ecotourism, 1–22. <https://doi.org/10.1080/14724049.2021.2004153>
- Madeira, C., Rodrigues, P., & Gomez-Suarez, M. (2023). *A Bibliometric and Content Analysis of Sustainability and Smart Tourism*. Urban Science, 7(2), 33. <https://doi.org/10.3390/urbansci7020033>. Accessed 15 Aug. 2024.
- Mallikage ST, Perera P, Newsome D, Bandara R, Simpson G(2021): *Effects of Recreational Camping on the Environmental Values of National Parks in Sri Lanka*. Trop Life Sci Res. 2021 Sep;32(3):119-145. doi: 10.21315/tlsr2021.32.3.7.
- Mandić, A., & McCool, S. F. (2022). *A critical review and assessment of the last 15 years of experience design research in a nature-based tourism context*. Journal of Ecotourism, 22(1), 208–235. <https://doi.org/10.1080/14724049.2022.2099877>
- Mandić, A., & McCool, S. F. (2023). *Sustainable visitor experience design in nature-based tourism: an introduction to the Special Issue*. Journal of Ecotourism, 22(1), 1–3. <https://doi.org/10.1080/14724049.2022.2124765>
- Mandić, A., Marković Vukadin, I. (2021). *Managing Overtourism in Nature-Based Destinations*. In: Mandić, A., Petrić, L. (eds) Mediterranean Protected Areas in the Era of Overtourism. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69193-6_3
- Mantas, P., Ioannou, Z.-M., Emmanouil Viennas, Pavlidis, G., & Evangelos Sakkopoulos. (2022). *Digital Gifts and Tourism Mementos: A Sustainable Approach*. Sustainability, 14(1), 98–98. <https://doi.org/10.3390/su14010098>
- Matos, N, Sá, E , Duarte, P. (2021). *A review and extension of the flow experience concept. Insights and directions for Tourism research*. Tourism Management Perspectives. 38. 100802. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100802>.
- Maziliauske, E. (2024). *Innovation for sustainability through co-creation by small and medium-sized tourism enterprises (SMEs): Socio-cultural sustainability benefits to rural destinations*. Tourism Management Perspectives, Article 101201. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101201>

- Mazilu, M., Rabontu, C., & Claudia, M. (2017). *New Products and Strategies for Sustainable Tourism in Romania*. Journal of Tourism & Hospitality, 06(05). <https://doi.org/10.4172/2167-0269.1000309>
- Mlynkowiak-Stawarz, A. (2023). *Do Polish tourists want wellbeing tourism? Preferences for wellbeing tourism versus the psychological wellbeing of individuals*. E-Mentor, 99(2), 56–68. <https://doi.org/10.15219/em99.1610>
- Moliner-Tena, M. Á., Monferrer-Tirado, D., Ferreres-Bonfill, J. B., & Rodríguez-Artola, R. M. (2021). *Destination Sustainability and Memorable Tourism Experiences*. Sustainability, 13(21), 11996. <https://doi.org/10.3390/su132111996>
- Moscardo, G. (2020). *Stories and design in tourism*. Annals of Tourism Research, 83, 102950. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102950>
- Moscardo, G., & Hughes, K. (2023). *Rethinking Interpretation to Support Sustainable Tourist Experiences in Protected Natural Areas*. Journal of Interpretation Research, 28(1), 76-94. <https://doi.org/10.1177/10925872231158988>
- Moyle, B. D., Scherrer, P., Weiler, B., Wilson, E., Caldicott, R., & Nielsen, N. (2017). *Assessing preferences of potential visitors for nature-based experiences in protected areas*. Tourism Management, 62, 29–41. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.03.010>
- Mustika, P. L. K., Birtles, A., Everingham, Y., & Marsh, H. (2012). *The human dimensions of wildlife tourism in a developing country: watching spinner dolphins at Lovina, Bali, Indonesia*. Journal of Sustainable Tourism, 21(2), 229–251. <https://doi.org/10.1080/09669582.2012.692881>
- Nautiyal, R., Polus, R., Tripathi, A., & Shaheer, I. (2023). *“To use or not to use” - Mobile technology in nature-based tourism experience*. Journal of Outdoor Recreation and Tourism, 43, 100667. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2023.100667>
- Neuhofer, B. (2024). *Positive tourism experiences for human transformation: a Horizon 2050 paper*. Tourism Review. <https://doi.org/10.1108/tr-12-2023-0888>
- Ng, S. I., Lim, X. J., Hall, C. M., Tee, K. K., Basha, N. K., Ibrahim, W. S. N. B., & Naderi Koupaei, S. (2022). *Time for Tea: Factors of Service Quality, Memorable Tourism Experience and Loyalty in Sustainable Tea Tourism Destination*. Sustainability, 14(21), 14327. <https://doi.org/10.3390/su142114327>
- Nijssen, E. J., & Jansen, A. E. A. (2025). *Visitors’ informal conservation learning: a customer journey design perspective*. Environmental Education Research, 1–26. <https://doi.org/10.1080/13504622.2025.2557945>
- Onofri, L. & Narain, U. (2025). *Nature-based tourism impacts on national GDP and local communities: insights from systematic and narrative literature review*. Sustainable Communities. 2. 10.1080/29931282.2025.2475788.
- Packer, J., & Ballantyne, R. (2016). *Conceptualizing the Visitor Experience: A Review of Literature and Development of a Multifaceted Model*. Visitor Studies, 19(2), 128–143.
- Packer, J., Ballantyne, R., & Hughes, K. (2014). *Chinese and Australian tourists’ attitudes to nature, animals and environmental issues: Implications for the design of nature-based tourism experiences*. Tourism Management, 44, 101–107. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.02.013>

- Pala, T., & Cetin, G. (2022). *Exploring transformative travel experiences: The case of Turkish travelers*. *Tourism & Management Studies*, 18(2), 7–17. <https://doi.org/10.18089/tms.2022.180201>
- Parra-Sánchez, Viviescas-Jaimes, P.A (2025). *Application of digital technologies in nature-based tourism: strategic insights*. *Journal of Digital Economy* , Volume 3, December 2024, Pages 249-259. <https://doi.org/10.1016/j.jdec.2025.05.003>
- Perrino, C.-H., & Burmester, M. (2020). *Designing for Temporal Harmony: Exploring the Well-Being Concept for Designing the Temporal Dimension of User Experience*. *Multimodal Technologies and Interaction*, 4(3), 66. <https://doi.org/10.3390/mti4030066>
- Petrić, L., & Mandić, A. (2014). *Visitor management tools for protected areas focused on sustainable tourism development: the Croatian experience*. *Environmental engineering and management journal*, 13(6), 1483-1495 <https://doi.org/10.30638/eemj.2014.164>
- Pine, B.J & Gilmore, J.H (2019). *The Experience Economy: Competing for Customer Time, Attention, and Money*. ISBN: 978-1-63369-797-3, , Harvard Business Review Press.
- Piras, F. (2024). *A systematic literature review on technological innovation in the wine tourism industry: Insights and perspectives*. *Sustainability*, 16(22), 9997. <https://doi.org/10.3390/su16229997>
- Poltronieri Junior, V., & Dechechi, E. C. (2022). *Design thinking em turismo: uma revisão sistemática da literatura*. *Concilium*, 22(5), 310–323. <https://doi.org/10.53660/clm-431-532>
- Purwanda, E., & Achmad, W. (2022). *Environmental Concerns in the Framework of General Sustainable Development and Tourism Sustainability*. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 13(7), 1911. [https://doi.org/10.14505/jemt.v13.7\(63\).11](https://doi.org/10.14505/jemt.v13.7(63).11)
- Qiu M, Sha J, Scott N.(2021) *Restoration of Visitors through Nature-Based Tourism: A Systematic Review, Conceptual Framework, and Future Research Directions*. *Int J Environ Res Public Health*. 2021 Feb 26;18(5):2299. doi: 10.3390/ijerph18052299.
- Rahmafritia,F., Kaswanto, R. (2024). *The role of eco-attraction in the intention to conduct low-carbon actions: a study of visitor behavior in urban forests*. *International Journal of Tourism Cities*. <https://doi.org/10.1108/ijtc-07-2023-0138>
- Recupero, A., Talamo, A., Triberti, S., & Modesti, C. (2019). *Bridging Museum Mission to Visitors' Experience: Activity, Meanings, Interactions, Technology*. *Frontiers in Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02092>
- Rezapouraghdam, H., Akhshik, A., & Ramkissoon, H. (2023). *Application of machine learning to predict visitors' green behavior in marine protected areas: evidence from Cyprus*. *Journal of Sustainable Tourism*, 1–25. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1887878>
- Ristau, S. (2023). *Unlocking the experience economy: Integrating design for experience knowledge into fast moving consumer goods (FMCG) product innovation*. <https://doi.org/10.21606/iasdr.2023.187>

- Robles, K. E., Roberts, M., Viengkham, C., Smith, J. H., Rowland, C., Moslehi, S., ... Sereno, M. E. (2021). *Aesthetics and Psychological Effects of Fractal Based Design*. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.699962>
- Rodrigues, M. V. Gomes., Gomes, L. M. Ferreira., Carvalho, A. B. Cabral. de, & Beato, C. Miranda. (2019). *Contributions for the Rehabilitation of the Castro da Senhora do Bom Sucesso - Mangualde (Portugal)*. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 603(4), 042045. <https://doi.org/10.1088/1757-899x/603/4/042045>
- Rodríguez, R. M. A. S., Pulido-Fernández, J. I., & Herrera, I. M. R. (2017). *The tourism product in Magic Towns of Mexico: A critical analysis of its components*. *Revista de Estudios Regionales*, (109), 125–163.
- Saldianovitta, I. R., Wijayanti, R., & Waluyowati, N. P. (2024). *The sustainable competitiveness of nature-based tourism from the tourist perspective assessment*. *Ekuitas*, 8(1), 164–478. <https://doi.org/10.24034/j25485024.y2024.v8.i1.6362>
- Santos Lacueva, R., Velasco González, M., & González Domingo, A. (2022). *The integration of sustainable tourism policies in European cities*. *PASOS. Revista de Turismo Y Patrimonio Cultural*, 20(5), 1229–1242. <https://doi.org/10.25145/j.pasos.2022.20.083>
- Scott, D & Gössling, S(2022). *A review of research into tourism and climate change - Launching the annals of tourism research curated collection on tourism and climate change*. *Annals of Tourism Research*, 95, July 2022. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103409>
- Scuttari, A., Pechlaner, H., & Erschbamer, G. (2021). *Destination Design: A heuristic case study approach to sustainability-oriented innovation*. *Annals of Tourism Research*, 86, 103068. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103068>
- Seeler, S., Schänzel, H., & Lück, M. (2021). *Sustainable travel through experienced tourists' desire for eudaimonia and immersion*. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/15022250.2021.1974541>
- Seočanac, M. (2022). *Transformative experiences in nature-based tourism as a chance for improving sustainability of tourism destination*. *Economics of Sustainable Development*, 6(1), 1–10. <https://doi.org/10.5937/esd2201001s>
- Shasha, Z. T. (2025). *A Bibliometric Review of Research Progress, Trends, and Future Directions in Smart Tourism*. *Tourism Research Journal*, 5(3), 39. <https://doi.org/10.3390/trj5030039>
- Shen, S., Yang, F., & Marios Sotiriadis. (2023). *Experiential consumption dimensions and pro-environment behaviour by Gen Z in nature-based tourism: a Chinese perspective*. *Tourism Review*. <https://doi.org/10.1108/tr-04-2023-0207>
- Silva, S., Silva, L. F., & Vieira, A. (2023). *Protected Areas and Nature-Based Tourism: A 30-Year Bibliometric Review*. *Sustainability*, 15(15), 11698. <https://doi.org/10.3390/su151511698>
- Sivakami, V., VT, B., & George, B. (2022). *Impact management and experience design for sustainable development of ecotourism destinations: the case of Eravikulam National Park, India*. *Journal of Ecotourism*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/14724049.2022.2042542>

- Skiniti, G., Lilli, M., Skarakis, N., Tournaki, S., Nikolaidis, N., Tsoutsos, T. (2024). *A holistic approach for tourism carrying capacity estimation in sensitive ecological areas*. *Environ Dev Sustain* 26, 31971–31995. <https://doi.org/10.1007/s10668-024-04805-0>
- Smartourism. (2025). *Smart destination design with technology*. Smartourism Project.
- Smit, B., Melissen, F., Font, X., & Dickinger, A. (2024). *Destination design: identifying three key co-design strategies*. *Current Issues in Tourism*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2332495>
- Soga, M., & Gaston, K. J. (2024). *Do people who experience more nature act more to protect it? A meta-analysis*. *Biological Conservation*, 289, Article 110417. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2023.110417>
- Spring, J. (2022). *Nature-based tourism and guided wildlife tours: designing wildlife tour experiences that optimise sustainable learning opportunities*. *Journal of Ecotourism*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/14724049.2022.2098963>
- Stankov, U., & Gretzel, U. (2020). *Tourism 4.0 technologies and tourist experiences: a human-centered design perspective*. *Information Technology & Tourism*, 22(3). <https://doi.org/10.1007/s40558-020-00186-y>
- Sthapit, E., Björk, P., & Coudounaris, D. N. (2022). *Memorable nature-based tourism experience, place attachment and tourists' environmentally responsible behaviour*. *Journal of Ecotourism*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/14724049.2022.2091581>
- Stienmetz, J., Kim, J. (Jamie), Xiang, Z., & Fesenmaier, D. R. (2020). *Managing the structure of tourism experiences: Foundations for tourism design*. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 100408. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100408>
- Sugathan, P., & Ranjan, K. R. (2019). *Co-creating the tourism experience*. *Journal of Business Research*, 100, 207–217. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.03.032>
- Sylvain, F., & Chaniaud, N. (2023). *Multi-user centered design: acceptance, user experience, user research and user testing*. *Theoretical Issues in Ergonomics Science*, 25(2), 1–16. <https://doi.org/10.1080/1463922x.2023.2166623>
- Tessema, G. A., van der Borg, J., Van Rompaey, A., Van Passel, S., Adgo, E., Minale, A. S., ... Poesen, J. (2022). *Benefit Segmentation of Tourists to Geosites and Its Implications for Sustainable Development of Geotourism in the Southern Lake Tana Region, Ethiopia*. *Sustainability*, 14(6), 3411. <https://doi.org/10.3390/su14063411>
- Theiri, S., & Alareeni, B. (2023). *Perception of the digital transformation as a strategic advantage through the Covid 19 crisis? Case of Tunisian banks*. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/20430795.2021.1964809>
- Thi Khanh, C. N., & Phong, L. T. (2020). *Impact of environmental belief and nature-based destination image on ecotourism attitude*. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(4), 489–505. <https://doi.org/10.1108/jhti-03-2020-0027>
- Tomej, K., & Xiang, Z. (2020). *Affordances for tourism service design*. *Annals of Tourism Research*, 85, 103029. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103029>

- Torsney, A., O'Driscoll, P., Buckley, Y. M. (2025). *Defining ecotourism for mainstream application and to support sustainable tourism governance*. Volume 6, Issue 2. <https://doi.org/10.1002/2688-8319.70050>
- Tussyadiah, I. P. (2014). *Toward a theoretical foundation for experience design in tourism*. *Journal of Travel Research*, 53(5), 543-564. <https://doi.org/10.1177/0047287513513172>
- Tyagi, S. & Tyagi, M. (2025). *Emerging Trends in Tourism: Fostering Sustainability Through Special Interest Travel*. In M. Valeri, S. Shah, & B. Al-Ghazali (Eds.), *Redefining Tourism With AI and the Metaverse* (pp. 301-316). IGI Global Scientific Publishing. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-8482-4.ch009>
- Tyrväinen, L., Uusitalo, M., Silvennoinen, H., & Haas, E. (2014). *Erratum to "Towards sustainable growth in nature-based tourism destinations: Clients' views of land use options in Finnish Lapland"* [*Landsc. Urban Plan.* 122 (2014) 1–15]. *Landscape and Urban Planning*, 130, 206. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.07.008>
- Uesugi, An. (2023). *The impact of educational elements and psychological distance on family outdoor leisure experiences and environmental attitudes*. *Leisure/Loisir*. 1-18. <https://doi.org/10.1080/14927713.2023.2224338>
- Uslu, A., & Tosun, P. (2024). *Tourist personality, value co-creation, and emotional well-being*. *International Journal of Consumer Studies*, 48(1), Article e12995. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12995>
- Volgger, M., Erschbamer, G., & Pechlaner, H. (2021). *Destination design: New perspectives for tourism destination development*. *Journal of Destination Marketing & Management*, 100561. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2021.100561>
- Volo, S. (2021). *The experience of emotion: Directions for tourism design*. *Annals of Tourism Research*, 86, 103097. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103097>
- Wakil, M. A., Sun, Y., & Chan, E. H. W. (2021). *Co-flourishing: Intertwining community resilience and tourism development in destination communities*. *Tourism Management Perspectives*, 38, 100803. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100803>
- Wang, M., Chen, L.-H., Su, P., & Morrison, A. M. (2019). *The right brew? An analysis of the tourism experiences in rural Taiwan's coffee estates*. *Tourism Management Perspectives*, 30, 147–158. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.02.009>
- Weng, L., Zhu, Y., Xu, X., Yang, J., Zheng, S., Liu, H., Wang, H., & Zhu, L. (2023). *The influence of visitors' recreation experience and environmental attitude on environmentally responsible behavior: A case study of an urban forest park, China*. *Forests*, 14(1), 24. <https://doi.org/10.3390/f14010024>
- Wielenga, B. (2023). *New experiences in nature areas: architecture as a tool to stimulate transformative experiences among visitors in nature areas?* *Journal of Tourism Futures*, ahead-of-print(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/jtf-09-2020-0155>
- Wolf, I. D., Ainsworth, G. B., & Crowley, J. (2017). *Transformative travel as a sustainable market niche for protected areas: a new development, marketing and*

- conservation model*. Journal of Sustainable Tourism, 25(11), 1650–1673. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1302454>
- Worku, A. (2024). *Ethiopian ecotourism potentials/nature-based tourism*. Journal of the Selva Andina Biosphere, 12(1), 23–33. <https://doi.org/10.36610/j.jsab.2024.120100023>
- Wu, W., Xu, C., Zhao, M., Li, X., & Law, R. (2024). *Digital Tourism and Smart Development: State-of-the-Art Review*. Sustainability, 16(23), 10382. <https://doi.org/10.3390/su162310382>
- Wu, Y., & Yao, R. (2025). *Supporting Sustainable Island Tourism through Infrastructuring Co-Design: A Case Study from Mayu Island*. Island Studies Journal. <https://doi.org/10.24043/001c.142953>
- Xu, L., Ao, C., Liu, B., Cai, Z. (2023). *Ecotourism and sustainable development: a bibliometric review of global research trends*. Environ Dev Sustain 25, 2977–3003. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02190-0>
- Yang, Y., Liu, S., & Xia, S. (2023). *The Co-creation of Museum Experience Value From the Perspective of Visitor Motivation*. SAGE Open, 13(4). <https://doi.org/10.1177/21582440231202118>
- Yen, H.-Y. (2022). *How the Experience Designs of Sustainable Festive Events Affect Cultural Emotion, Travel Motivation, and Behavioral Intention*. Sustainability, 14(19), 11807. <https://doi.org/10.3390/su141911807>
- Zatori, A., Smith, M. K., & Puczko, L. (2018). *Experience-involvement, memorability and authenticity: The service provider's effect on tourist experience*. Tourism Management, 67, 187–197.
- Zhang, J., Jin, L., Pan, X., & Wang, Y. (2024). *Pro-Environmental Behavior of Tourists in Ecotourism Scenic Spots: The Promoting Role of Tourist Experience Quality in Place Attachment*. Sustainability, 16(20), 8984. <https://doi.org/10.3390/su16208984>
- Zhang, K., Wang, H., Wang, J., Li, C., & Zhang, J. (2021). *Nature-based experiential learning as a framework for preparing responsible tourism practitioners*. Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, 29, 100297. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2020.100297>
- Zhang, T. (Christina), Hua, N., Heo, J., Wang, Y., & Pizam, A. (2024). *Experience design of lifestyle communities: the future of hospitality and tourism*. International Journal of Contemporary Hospitality Management. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-06-2023-0780>
- Zhou, M., & Wang, X. (2024). *An Analysis of the Relationship Linking Immersive Tourism Experiencescape and Emotional Experience to Tourists' Behavioral Intentions*. Sustainability, 16(17), 7598–7598. <https://doi.org/10.3390/su16177598>
- Zhou, Z., Wang, S., Zhao, M., & Zhi, F. (2023). *Research on Art Design of Urban Wetland Park Planning Based on the Concept of Sustainable Development*. Ecological Chemistry and Engineering, 30(2), 175–181. <https://doi.org/10.2478/eces-2023-0017>
- Zhu, H. (2025). *Research on Innovative Marketing Strategies of Tourism Destination Brands under the Background of Cultural Tourism Integration*. SHS Web of Conferences, 213, 02025. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202521302025>

References [In Persian]

- Asadian Ardakani, F. (2025). *Analyzing Tourist Satisfaction Through Artificial Intelligence: A Bibliometric Study*. *Tourism Management Studies*, 20(71), 253-294. doi: 10.22054/tms.2025.83370.3012
- Shekari, F. (2023). *Tourism, National and Ethnic Identities: A Bibliometric Analysis*. *Tourism Management Studies*, 17(60), 79-115. doi: 10.22054/tms.2023.71904.2797
- Shekari, F. (2023). *Proposing a Multi-faceted Conceptual Framework for Religious Tourist Experience: A Systematic Review*. *Tourism Management Studies*, 18(63), 105-148. doi: 10.22054/tms.2023.74621.2848

استناد به این مقاله: جاودان، مجتبی؛ عباسپور، نیلو فر؛ تقی زاده، فاطمه سلطان (). طراحی تجارب پایدار تفرج مبتنی بر طبیعت: مرور نظام مند ادبیات و علم سنجی، سال (شماره)، ص آغاز، ص پایان.

Management Studies in Development and Evolution is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.